

B 1318

Mastate pärašt.

Mastate pärašt.

Kastate p̄rast.

Lugu ühe naese elust.

Kirjutanud

Elisabet Aspe.

Harjõu staadik

Harjõu staadik

1880

Harjõu staadik

„Postimehe“ trükk, Tartus.

"Sätendam, hälliw wetewäli, päiſefepaiſtene kodumaa pind! Terwitust kohab su laenete heli, hõiskel tuisub sul wastu mu rind!"

Nii heljus mul meelde, kui ma kauaſe, kauaſe äraolemise järele jälle oma wana armaſt kodumaa-merd nägin!

Kolmekümmend pikka aastat on mu elulaewuke wõõrsil purjetanud.

Külalisena wiibin kodukaldal, ja nüüd kuulab kõrw nagu õnnejoowastuses tihti walusalt puudunud laenetelaulu, ja otſivad filmad igatſewa põnewusega enne käidud radasid ja paifasid.

Alga kuna päiſefel hülgaw wetewäli, ja wagune laenete-kohin küll ſeſama on, mis ta kolmekümne, ja waſt tuhaadete aastate eest ju olnud, otſib film aſjata endiseid armsaid kohti.

Kõik on nad muutunud ja teiſenäoliseks ſaanud.

Endise waewalise metsaſalgateſe aſemel, milles kiburate mändade wahel kõwerad pajud ja murdunud kased aſuſiwad, katawad uueſti-istutatud kuused, männad ja tähtſamad lehtpuud diiſewate põõſaſtega waheldades laialist mereranda. Sa endise wana lihtſa ſupeluſmaja aſemel, mis, kui ta enam uuema aja nõudeid ei täitnud, digel ajal tuleroaks langes, ſeiſab uus tornidega kaunistatud nüüdsje aja maitſe järele ehitatud awar ſupelus-aſutus merekaldal.

Ei näe enam endiseid rattile aſutatud puttakaſi, millele hobuſefondide ette rakendati ja merehimuline wette sõideti. Suplejate tarwitufeſ on majateſed merde ehitatud, mille juurde pikkade purrete kaudu pääſeb, kuna endiſte kårude ſeiſupaigale ilus klaasſeintega reſtoran on paigutatud, mille warjus ta tormi ja ſaju kordabel merekaldal wõib wiibida, ja laenetemõngu waadelda.

Ei ole ka enam ainult wähejed oma linna jõukamad elanikud, kes ijekeskis merekaldal puude warjus lõbutsewad. Waid wõdras, kangelst tulnud rahwahulk täidab teesid ja istub puhates rohkearwulistel pintidel.

Wõdras keel ja wõdramad, teifelaadilisemad eluawaldused kui kolmekümne aasta eest näitawad igalpool, kuhu film waatab, linna kaswanmist ja rahwuswahelisemaks muutumist.

Ühtegi neist ei tea üles otsida, kellega ma armsail laps- ja lootusriffail noorusepäiwil siin lihtsas rannas kuumadel suwepäewadel kosutust otsimas, kuuwalgetel õhtutel wete kullast läiget ja tormistel sügise-aegadel mässawat laenete-mõllu waatamas käisin.

Elu tõugetel laia maailma weerenud on nad wist nagu minagi, sest elu on püsimate nagu meri. Jal ei wõi ta paigal seista, waid saadab ühtelugu laene laene järel oma sülest eemale.

Mere kaldal, puiestiku serwal seiswas kenas suwemajakeses, nagu neid siia nüüd hulganii suwewõdraste jaoks ehitatud, leidjin korteri.

Siin karastawas mereõhus ja alaliselt weerewate wete läheduses oma lõdwaiks-läänud terwist rafendades ja armsaid noorepõlwe olusid meelestades, tahan ka sinu ammuist soowi täita, mu kallis kangel wiibiw laps, ja salgamata ja warjamata oma elust üles tähendada, mida ja weel ei tea.

Tihsti ju leidsid sa hoolitsewal pilgul waadeldes, ja targal meelel tõtt tabades, et see wist iseäraline eluraskus olnud, mis su emakesel wõrdlemisi noortel eluaastatel juuksed pleegitanud ja silmad waikselt teinud. Ja siis pärisid sa kirglikel hirmul, mis minule juhtunud! Kas ma ialgi noor ega rõõmus pole olnud! Siis pidin sulle wastuse wõlgu jääma. Sest siis oleksin sulle ühtlasi su kadunud isast pidanud jutustama, kes iseäranis sügawalt mu saatuse pääle mõjus, eht karm elu meid küll ialgi üheteise omaks saada ei lastnud.

See aga pidi just ta enese soowi pääle ainult siis sündima, kui su elujärg nii kindel ja õnneline oli, et sa libeduseta ja hulkamõistmiseta temast kuulda wõisid.

See aeg, mu kallis tütar, on nüüd wist käes. Nüüd seisad sa inimliku mõiste järel oma eluõnne täielisemal tipul. Sa oled noor ja terve. Sul on wõimalik olnud õppida ja omandada, mis elus tarwiline ja su meelest hääl ja armas oli.

Ea mõisid oma südame sügavama soovi järel hää ja auusa mehe eluseltõliliseks walida, majandusliku muresid ei ole. Müüd ei ole sul waja põlgatusega oma waest isa mälestada, kes sind, kui sa alles wäeti olid, abita ja armuta maha jättis, waid sa saad ärdal meel temale kõik jündinud ületohot andeks anda, nii kui meie kõik igal ajal jumaliku andeksandmise pääle loodame.

Hilja on. Muusik on waitunud, tuled supelusafutuses ja restoranis kustutatud. Köök wõõrad ära oma todukolletele läinud. Puiestik seisab pime ja wait. Üksikult istun oma wäikese palkoni pääl, ja waatan pimedusesse. Merelaul peletab une. Eht küll tuul nii soitus, et ta ainult aeg-ajalt wäikefesi puude lehtedes sahistab, ei waiti ometi wetehääl. Ühetooniline poolwalju mühin kostab merelt, ja tafa hällides nagu warjud libisewad wäikesed walgete päädega laenekesed kaldale. Itka üks suurem ees, ja kolm-neli wäikest nagu komistades tagajärel. Waitfelt nad tulewad ja häätatlikult langewad nad tagasi. Ainult torn ju teeb nad wihafeks ja häwitawaks.

Sarnast merelaulu kuulajin ma ju oma wanemate majas, eht see küll nii mere läheduses ei seisnud, kui mu praegune asupaik.

Mu wanemate maja seisis eesküljega P. linna Riia alemi kõige kaidawama uulitsa ääres. Taha küljest aga wõis üle sellel ajal weel kaunis lageda suure platsi, mis nüüd majasid tihedalt täis on ehitatud, wäga hästi merd näha, ja waitfetel wõddel ta kohinat kuulda.

Sääl istufin siis nii mõnelgi hilisel tunnil unistades ja ilutfeedes oma kambrikeses ja kuulatafin meretohinat, kuni ema pääle juhtus ja mu magama saatis.

Minu ema oli wäga kainelt mõtlew inimene ja ei fallinud unistufi ja looduse ülistamist silma otjasgi. Küll oli ta ise maal looduse keskel üles kaswanud, aga niipea kui ta linna pääfenud, kõik maa olu ja elu unustanud ja maha salanud.

Keegi ei tohtinud nimetada, et ta isa maal mõisas piimarentnik olnud ja ainult Eesti keelt räätinud, ja et ta mees, minu isa, säälsamas mõisas aednikupois olnud. Mõisateenritena oliwad nad paari läinud ja eiimejed abieluaastad elanud. Aga pääle wana jõuka piimarentniku surma oliwad

nad linna tulnud, ta rahaga kauplema hakanud, ning jelsamal puhul täielisesteks faktsteks muutunud. Ja toredad faktad ostafiwad nad olla, ehk küll mõlemad weel puuduliselt uue rahwuse keelt kõnelesiwad.

Sellel ajal oli P. linnas linakauplemise die-aeg. Raha wõlbi otse maas wedelewat, ja wist oli minugi isa teda nii palju üles forjata jõudnud, et meie niisama toredasti elasime, kui wanad põlised faktadgi.

Minu ajal oli oma ehitatud ilus ja ruumikas elumaja täieliste kaupluse-ruumidega ja aitabega, ja hulk ilusaid hobuseid seisiwad tallis, kellega meie sellid maal linu ostmas käisiwad, ja meie mammaga tõllas jalutama sõitsime. Mamma nimelt sõitis ainult kafe-hobuse tõllas, nagu suurte kontoristide prouad.

Runa isa oma laialises äris toimetas, oliwad eluruumid ja majatorra sissejead mu ema ülesanne. Ja hülgawalt sai ta sellega toime.

Ka oma suurtsugusemate koolisõprade juures ei näinud ma nii toredat ja küllalijit majapidamist kui meil oli. Mina, oma wanemate ainus tütar, läksin tihti nii ehetega kaetud kooli, et wana koolipreili mu kõrwale kutsus ja nõuu andis mammat paluda, et ta mulle wähem silmapaistwad, sündsamad kooliriided teeks.

Kui ma siis häbi ja pahameelega kodus oma üleltigiselt siidi wõi sammetiga kaunistatud kleidi ja kuldseid keed ja käewõrud nurka wiskasin, naeris mamma, ja ütles: kagekatjutawalt olla see noomitus kadeduse wili, sejt et koolipreilidel omal nii häid asju ei oleswat.

Selleqipärast seisab mul kooliaeg lõpmata ilusas ja armsas mälestuses.

Hommikutel pidin alati kooli sõitma, sellejt mamma ei jätanud, kui ta päike kes teab kui armsalt taewawõlwik naeratas. Aga pääle kooli, kui sõpru rohkem oli, kui neid meie wäiksesse tõlda mahtus, ja nad ehk teist teed läksiwad, jätsin minagi ootawa tõlla sinnapaika ja lipsasin teistega jalgsi minema.

Tihti lõbustasime pääle kooliaja P. linna nõndanimetatud „suures wargis“, õige kenas linna- ja alewirwahelises puiesistikus, mis sellel ajal kõige rohkem armastatud kogumisepaik oli, ja kus kolm wõi neli korda nädalas õhtuti linna muusikatöör

mängis. Enamasti aga wiis meid meie tee ifka mereranda wana supelusmaja selja taha, tormist kõwerdatud pajude alla.

Sääl istusime tundide-kaupa liiva sees, ehk mereäärel olewate juurte kiwide pääl. Alwaldasime üksteisele oma ilmsüüta saladusi, tegime roofilisi tulewiku-plaanijid wõi lobisefime muidu, kuna tuul meie riideid ja juukseid sajis ja meri oma ühetoonilist igawikuvuut mühas.

Aastad kadusiwad. Tuli leeriaeg ja ühtlasi koolist lahkumine. Kursus küll jäi lõpetamata ja eksam tegemata, sellel ajal täitsiwad neid kombeid ainult need tütarlapsed, kes selgesti teadsiwad, et nad ise ennast elatama pidiwad hakkama. „Suurte sakste“ tütreid endid eksamitega ei waewanud, ja muidugi ei lubanud minu ema mind „eksami narrusega“ jändama hakata, ehk ma küll häämeelega nii kaugele oleksin õppinud, ja sellega wiist ka toime saanud.

Mamma, kes ammuigi põnewusega minu täisealises faanist ootas, et minuga seltskonnas uhkustada, wälimuse poolest olin ju oma ilusalt isalt sirge salebda teha, käharad juuksed ja mustjad sinisilmad päranduseks saanud, ütles edasiõppimise koguni asjata olewat, kuna ma ju kui rikka maja tütar muidugi ialgi teenida ei tarwisewat ja warsti mehele saawat.

Ja mu hää papagi ei osanud mu seitsmeteistkümnendaastase sünnipäewa soowil kõrgemat wälja mõtelda kui:

Roh tütrete, nüüd wiiska raamatud nurka, ja katju mamma eestujul toreda majaproua olekut ära õppida, sest nüüd tulewad warsti peigmees ja pulmapidu eeskawasfe.

Mu kallis isa, sa tunned teda ju ta pildi kaudu, oli dieiti filmapaistew tore kuju, ja seltskonna kommetes hästi osaw. Loomu poolest oli ta pehme ja järelandlik ja iseäranis rüütlikult mamma wastu. Aga kui ta rohkem oma soowidele oleks maad andnud, oleks meie elu wiist palju lihtsam, aga ka kodusem ja armsam oluud.

Mu ema oli ju ka enamasti lahke ja lõbus, aga ta olek ja tegumood oliwad ometi liig suurepäraline ja jaha, kui et tema seltsis hästi usaldaw oleks wõinud olla. Päälegi oli tal perekonna jaoks liig wähe aega. Iga päew oli wõõrjile sõita, ehk wõõraid wastu wõtta, ja selleks ette walmistada. Ja kõit ta ettewõteted ja elutingimised oliwad nii kallihinnalised ja suuremõõdulised, et papa iga kord ennast nende üle kaasa rõõ-

mustada ei suutnud, vaid tihti pifad puhud nagu muremõtetes oma lambris wiibis. Et ta aga ialgi sellest, mis teda ehk waewata wõis, teistele ei kõnelenud, käis meie maja fõrd ühtesoodu fuurepäraliselt edasi.

Pääle leeriaja wõtsin ka mina kõigist pidudest ja väljasõitudest osa. Ja siis tuli aeg, mis iseäralises hülguses mu mälestuses seisab — millest laulik soowib, et igawesti haljendama jääks esimene nooruse armuaeg!

Seltskonnas, milles elasime, oliwad nagu minugi wanemad kõid saksastatud eestlased, saksja meele ja Saksja keelega, wähe haritud, aga feda juurema hirmuga ennast „talupoegade!“ eralbades.

Pääle perekondlise läbitäimise wõeti ainult Saksja kontsertidest ja teatriist osa. Kuid ometi puutusime wahel nagu fõgumata ka eestikeelsetele pidudele.

Need oliwad pääasjalikult selleaegse P. põllumeestefeltji näitused, millest saksjadgi huwitusega osa wõtjivad, millel minu ija enamasti iga fõrd mõne ilusa hobuse wälja pani, ja fuhu siis mamma, ehk ta muidu küll kõigist talurahwa fõkkufõgumistest põhjusmõttelikult eemale hoidis, oma täies toreduses waatama ilmus.

Ja wahel sattusime fõguni mõnele eestikeelsetele näitemängule, ehk mamma küll wäga wastumeelselt kaasa tuli, fejt „talupoegade eestikeelne näitemäng olerwat ju ainult halpus,“ otjufstas ta lihtfalt.

Ühel nüifugusel, häätegewaks otstarbeks toimepandud eestikeelsel näitemängu-etendusel leidsin oma „tähe“, mille igawesti fõdame põhja paigutasin, mida aga ialgi ilnõi käte ei jaanud.

Etenduse kohaks oli P. linna Saksja klubi faal, mille tõttu ka hulgate päris saksu oli ilmunud. Minu wanemad istufiwad nende seas esimeses reas polsterdatud toolidel, aga löbu oli esiotja napipoolne.

Esimene tükk, mida mängiti, oli õige kehwake, ja et wist päältwaatajatele rohkem wõlgu arwati olerwat, etendati lõpuks weel üks järt Shakespeare kuulfajast näidendist Romeo ja Julia, nimelt fahedõne armastaja-paari wahel, mida nad, Julia ülewal wäikfel palkonil, ja Romeo all ämaras aias ära pidufiwad.

Selle, Eesti näitemängu-armastajate oludele ju dieti liig

raske näiteaine olivad pidu toimepanejad ainult sellepärast juurde lihada võinud, et neil juhtumisi küllaline jaadaval oli, kes Romeo osaga hülgavalt korda sai, ja see küllaline o'i faleda, paenduma kehaga, musta käharpää ja mustade wälfuwate filmadega noormees, kes uhtelt ja ifeteadwalt kui tõsine mõisnik üles astus.

Nii pea kui ta näitelawale ilmus, äratas ta tore ja tähtjas wälimus üleüldist põnewat tähelepanemist. Ja kui ta kõnelema hakkas, wõttis ta sütitaw kõnewiis ja kõlaw hääel kõitide meeled wangi.

Ka minu ema, kes ju, nagu öeldud, kunagi tundmusi ei ülistanud, oli nähtawalt puudutatud, kuna mina, kes seni ajani ühtegi farnast meeleliigutust tundma ei olnud saanud, enam ei teadnud, kas ma unes wõi ilmsi, taewas wõi maa pääl wiibisin. Üllewoolawas ärewuses olekjin ma ühelhoobil häleduses nutnud ja õnes hõifanud — maani kumardanud ja selle tulifelt ja ometi õrn-mahedalt kõnelewa olewuse káfa suundelnud . . .

Pääle etenduste, millele, nagu nüüdgi ikka, tants järgnes, tutvustas papa meid selle õhtu toreda fangelafega.

Ta nimi oli Robert Täht, ja ta wiibis nagu öeldud ainult mööda minnes P. linnas. Ta oli halbade elutingimiste pärast enne ülikooli pääjemist õppimise lõpetama pidanud, ja ennaft sellepärast mõifawalitjeja ametisse ette walmistanud. Kohtgi oli ju teadawal, kuid ifeäraliste olude pärast oli ta hääde tutawate kutje pääle P. linna külla tulnud.

Ta oli feltskonnas koguni teisilaadi kui enne näitelawal, jahe ja tagasihoidew, kuid sellegipärast palju wiisakam ja filedam kui meie siinsjed tutwad noored herrad. Aga kui ta meil külas hakkas käima, milleks mamma teda kohe felfamial õhtul tungiwalt palus, sai ta meil peagi kodufeks.

Piduõhtutel, mis, et ju talwine aeg oli, nüüd tihti järgnesiwad, oli ta mu alaline saatja ja tantsija. Kuid lihtõhtutel, mida ma rohkem armastajin, oli ta weel palju kenam ja huwitawam.

Siis luges ta mammale ja minule ette, ehk me mängifime neljal käel klaverit, ehk ta liigutas meid fudame põhjani oma tugewal ja kõlawal hääsel ettekantud lauluga, kuna mina tufjuwal fudamel ja wärifewail kätel kaasmängu koperdajin.

Tihti wasfifin hirmsasti, aga ialgi ei saanud laulja

kannatamataks, waid juhataks ja ootas lahkest, kuni mu ärewusest wabijewad sõrmed jälle joonde saiwad.

Ülleüldse oli ta kõigis oskustes kodu, ja wäga osaw oma tagawarast teistele jagama.

Kui lõbusad oliwad näituseks tunnid, mil me ilusatel talwepäewadel libedal jääwaljal wiibisime.

P. linna jõukamal seltskonnal oli Tallinna wärawa taga kena uisutee endises, nüüd ammugi kinniaetud linna wallitraamis. Kõraaw oli sügawal kõrgete endiste kaitsewallide wahel, ja uisutee nägi ümberringi istutatud kuuskede wahel, millele õhtuti kirjud tuled külge riputati, õige luuleline wälja.

Süäl oli ilus wiibida, niihästi õhtutel, mil muuif mängis ja tee uisutajatest kubises, kui ta päewal, mil rohkemal arwul õppijad ja algajad platsis oliwad.

Süäl awanes ka minule Robert Tähe juhatusel õige uisutamise oskus, kuna ma enne selles lõbus kaunis arast ümber kobasin. Tundide-kaupa harjutas ta mulle ühesugusel õrnal hoolsusel uisutaja pööramise ja käänamise. Aga tihti näis meile see wäli liig kitsas, ja siis läksime jõe wõi mere pääle.

P. laht külmetab ju talwel kinni, ja kui külmi mõnda päewa wõi nädalat ilma lumeta on kestnud, ehk jula järele uuesti tulnud, mis tihti juhtub, ei wõi maifemaa piiratud looduse elanik aimatagi, mis nõidusline lõbu see on ilmääreta lagedal läikwal jääwaljal uoolekiirusel edasi liugleda, kuna ümberringi ainult taewa sina, päikesepaiste ja kaugel waatepiiril mustawad metsaladwad waitkelt päält waatawad...

Ühel sarnasel merejõidul, kui me ju nii kaugale olime jõudnud, et linna tornid wäiksed kui laste kannid weel silma paistiwad, ja ma wäsinult seisatama jäin, wõttis Robert mu korraga oma käte wahele, kuna ta mu pääd ja filmi suudlemistega kattis.

See arnuawaldus tuli nii ootamata, et ma ehmatuse pärast peaaegu nutma oleffin hakanud, ja esimesel pilgul wastu rabeleda püüdsin. Roberti waate ees aga, mis hellalt ja wangistawalt mul südame põhjani tungis, jätsin wastuseismise ja jäin hinge kinni pidades ootama. Ja siis ta naeris, ja suudles uuesti.

— Erika, mu kulbakallis ilmsüüta nõmmediehe, hakkas ta wiimaks paluwalt kõnelema, anna andeks, et nii wormita ja tormilijelt oma tundmustele maad andsin. Õieti ei peafs

ja sugugi imestama, vaid ammugi juba mu olemisejt märganud olema, kui armas ja mulle oled. Rõdige paremini seatud kõne ei oleks mu südame igatsust paremini kirjeldada võinud. Eks ole, ja usud, et ma sind armastan? küsis ta mulle sügavasti filmi vaadates, ja mind tugemamini oma vastu furudes.

Uga mina ei osanud sõnagi kosta, vaid toetasin ainult täis usaldamat õndsust ta najal.

Nii seisime vähe aega, siis hakkas ta jälle kõnelema.

— Mu armas, kallis südameleiu, kui me ialgi enam väitlasesse igapäevuse tagasi pöördma ei tarvitaks, vaid elu otsani kõigest tülitavast ja ehitavast eemal aina maa ja taeva vahel elutseda võiks. Kui kõiti neid sajakordseid kombeid ja korraldusi ei oleks, mis inimest igal sammul seovad ja teda nii lihtsalt õnnelik ei lasse olla, nagu ta süda sooviks.

Urusaamatalt jäin ma kuulutama. Siin sätennawa maa, wõi õigem mere, ja päikese kullas hiilgawa taewa vahel oli tõesti ilus vähe aega „wiibida“, ja mu hing tikkus kinni jääma rõõmu pärast, et Roberti sarnane mees kõik muud unustades, ainult minu seltsi soovis olla. Uga eluotsani kõigest harjunud korrast ja ümbrusest lahkus üksilduses — ei nii mitte.

Küüd just oleksin tuuletiivul koju tõtanud ka teistele oma õnne teatama.

Õma armsamale kaela ümber hakates, palusin teda otsekohe ühes mu wanemate juurde tulla.

Uga Robert raputas murelikult pääd.

— Ei, armsam, see ep see halbtus ju ongi. Nii häämeelega kui sind tänapäew juba sinu wanematekt nõuatsin, ometi ei ole seks weel aeg. Ma palun sind, pea meie armastus esiotja weel salajas. Mu tulewik ei ole weel nii soovitaras seisukorras, et ma sind, mu südamewara, oma külge kõita võiksin. Sellepärast waitime weel vähe aega, enne kui oma õndat südamesaladust teistele avaldada võime.

— Uga, lausujin ma kahjuga wahele, wäliste takistuste pärast peaksid ja just papaga rääkima. Sa ei tea, kui hää ta on! Ja rikas on ta kah. Wõib olla, ostab ta ehk iegi mõisa, mida ja walitseda wõid. . .

Ma ei saanud edasi seletada, Robert sulgus mu suu oma huultega, kuna ta naeratades palus, et ta dieke mitte

nii väga uhkeid tulewikuplaaniid ei teeks. Saawat ju ejiotsja sellestgi, et me iie üksteise armust teame.

Ja siis uisutajime waikeelt linna poole tagasi.

Minul aga näis, nagu oleks kufagilt tume wari mu noore õnne pääle langenud.

Waike, jõe suweöö. Kõik, kes end päew otja mere kaldal rawitsenud ehk lõbustanud, on puhkamas. Tuulgi waikefinud. Minult lilled lõhnawad wahetpidamata edasi, ja õõpif lõhjutab diitewas pöödsas, kuna kuu käib kuldseft taewa teed, ja hiilgel weerwad mereweed.

Nii oli ju kolmekümne aasta eest.

Ka siis laulis lepalind ja kuldas kuuwalgus taja ohkawaid ja lahuwaid merelaeneid, kuna eemal supelusmaja rõdul reas istuwad linnajatsjad wõõrsilt tulnud kumfiniku wiulimängu kuulatafiwad.

Robert ja mina aga olime jala mamma seljatagant ära hiilkinud ja kõndijime üfjinda merekaldal.

Ma märkasin, et Robertit midagi waewas, ja ei püfinud saalis, kuni Robert kaasa tuli.

Roberti soowi pääle olime nüüd mõnda kuud juba oma kihluse jalca pidanud, ehk mul küll tihtigi jüda ärituse mõjul furguni tufjus, ja ma kindlasti arwafin, et wanemad jaladuse mu näolt ära näewad.

Agaga nad ei märganud midagi. Papa oli oma loomu wastu tufjane ja nukker, ja mammal ju teiste jaoks palju aega ei olnud, liiatigi weel kewadel, millal moodidaamede orjus ifegi wäsitaw on. Robert ka ostas muidugi nii olla, et keegi midagi ei märganud, rahulik ja tagasihoidlik teiste nähes, ja jüdamelik ja armas üfki olles.

Täna aga oli ta rahutu ja jellepärast ei kannatanud ma kauem teiste seas.

Kaua istufime sõnalaujumata kalda kiwide pääl ja waatlesime taja hälliwaid ja kuuwalgel wirwendawaid laeneid, siis tõmbas Robert mind hellalt oma najale, ja suudles nagu meeleheitel mu filmi, otfaeifst, juufheid.

— Robert, armsam, nõudfin ma ifeäralife halbtuse aimel, — miks ja nii imelik oled? Käägi ometi, ja ei ole täna pea midagi minuga kõnelenud.

Robert ohkas. — Paraku ei ole mul midagi hääd kuu-

lutada. Aga sul on õigus kuulda jaada, mis meie seisutorda tumestab.

Ja siis kõneles ta, et ta halbade eestkostjate pettuse läbi oma wanemate pärandusest, mida ta senini protsessi teel nõudnud, nüüd lõpuliselt ilma jääwat, ja et tal nüüd esiotja koguni wäike sissetulek tarwitada olewat. Kindlasti protsessi õnneliku lõpu pääle lootes, olewat ta omale lubanud minule oma tundmusi avaldada, ja mind omale wõita. Et aga saatus teiiti otsustanud, ja tal ehk kaua wõimalik ei olewat mulle seisusewäärilist elu oma kõrwal pakkuda, pidawat ta, ehk küll walust lõhtrawa südamega teelt kõrwale astuma, ja wõib olla ehk jäädawalt lahtuma.

Õsmalt toetasin kui uimane Roberti najal, kes taja ja rõhutatult rääkides ühtelugu hellalt mu pääd silitas. Siis hatkasin tal meeletult nuttes kaela ümber.

— Robert, Jumala pärast, mis juttu sa ojad! Kui sa mu maha jäitad, pean ma surema kui lill, mis enam päikesepaistet ega kasiet ei saa. Ma ei tarwitsje ju toredust, waid tahan koguni lihtsalt rahul olla. Ja siis — oh armjam, räägi ometi papaga. Papa wõib ju aidata — ma olen ju ta ainus laps.

Aga kindlalt wõttis Robert mu käed oma kätte ja ütles uhkelt:

— Sa unustad ära, mu filmatera, et see õige mehe kohane ei ole nii täiesti teiste armu pääle oma elu rajada, kui sina praegu soowid. Ma tahan omast jõuust midagi olla, enne kui ma sinu isalt ta kallimat wara nõuan. Sa oled ju nii noor alles — faks, kolm aastat ootamiseaega — ei tähenda meile midagi. Aga wõib olla, et mul ka siisgi weel midagi kindlust ei ole, siis mu armjam, — unusta ära see õnnetu, kellele saatuse karm käsi eludigust su kõrwal ei anna.

Robert, ütlesin ma nüüd pijaraid kuivatades. Ütle selgelt wälja, sa ise tahad minuist lahti jaada?

Ta jurus mind uuesti oma rinna wastu ja juudles mu käsa.

„Oh, Erika, kui sa mu hinge näha wõiksid, kuis ta walust wärioseb ja su järel igatseb! Aga et ma wanem olen, ja elundueete waljust rohkem tunnen, siis ei tohi ma ju kahiluse üle imetledagi. Igawesti on ja jääb mu hinge parem osa sinule, kas meid elu lahutab wõi ühendab. Igawesti jääb see

tund, mil sina end minu omaks andsid, pühaduseks mu mälestuses. Jalgi, ma wannun sulle, ei wõi kellegi teise pilt sinu oma mu südamest kustutada. —

Kuid sellegipärast, mu armsam, pean täna sinust mõneks ajaks lahkuma, sest nii kehvalt, kui ma praegu ennaft arendama pean, ei kõida ma seda olemust, feda ma üle kõitide kalliks pean, oma tumeda tulewifu külge mitte. . .

Nii kõneldes oli ta kangesti jälle selle toreda Romeo fuju farnane, milles teda esimest korda nägin. Nii uhke ja tuline, ja ometi õrn ja armastusewääriline. Ja et ma küll hirmus kurb olin ta lahkumise pärast, olin ometi ka ühtlasi uhke ja õnnelik, et tundmused, mida teised ainult mängus ja näitelawal näinud, minule päris tõsiselt pühendati.

Aegamööda jäin päris rahuliseks. Robert lubas Wene-maalt, kuhu ta koha pääle jõttis, mulle tihti kirjutada, ning wiimaks imestajime mõlemad, kuus me nii tühise asja pärast kui paariaastane lahkumine, kuna me ju üheteisele kirjutada wõisime, ja alati üheteise pääle mõtelda, esmalt nii ära heituime.

Uga kui ta meid pääle konfserdi lõppu mammaga koju faatis, ja Robert, kuna mamma juba tuppa astunud oli, mul weel wiimast kord lätt surus ja filmi waatas, wõttis tume õnnetuseain ometi jälle wõimust mu üle. Kõige õõ wehklestin troostiita asemel, ja järgnewad jündmused näitawad, et ma paraku õieti olin aimanud.

Kolm päewa pääle Roberti ärafõitu leidsin ma oma armsa isa furnult ta kirjutuselaua eest, ja weel kolm päewa hiljem, kui me ta maha olime matnud, teadsime, et meil mammaga enam aset ei olnud meie ilusas majas ja et meilt kõik, kõik ära wõeti, mida me seniajani eluks tarwiliseks olime pidanud.

Kõik ema kaasatoodud warandus ja isa rohke teenistus oli meie ülitoreda majapidamise pääle ära kulunud. Wõlgasid oli tehtud, ja kui siis weel rida kauplemisel juhtunud äpardui ja kaotusi juurde tuli, kaotas pehmeloomuline mees sihi filmast ja julguse õnnetuserabast wälja rabeleda. Uuustas naese ja lapse ja otjis furmas pääsemist.

Mu ema aga, kes selles kurbmängus paraku suuremalt osalt süüdlane oli, sest et ta isa kahjuks liig pehmetest hoiatustest hoolimata otse meeletult uhkust taga ajanud, jäi meie pääle

tulnud viletsuse tagajärjel haigeks ja pahuraks, sajabas ja neebis, et pea keegi enam ta ligi minna ei julgenud.

Hirmsad olivad need päewad, mil wõõrad inimesed meie tubades talitajiwad ja kõik kraami laiale kandiwad, mida mu wanemad kalli hinna eest kokku ostnud. Võmata turb see päew, mil me ligimeste haledatest nägudest ja kaastundlikest sõnadest hoolimata oma senisest kodust lahkuma ja kufagil wäikeses üüritoakeses warju otsima pidime. Nad ei wõinud ju keegi aidata, ja wõib olla, et nad ka ei oleks tahtnudgi. Liig kõrgele olivad talupojast-sakkad tikkunud ja liig ülbelet elanud...

Õnnele papa ainus sugulane Jakob Wendel, kelle häa tahtmise juures kahelda ei olnud, ei wõinud mamma ägedat nõudmist täita ja meie endist eluforda tagasi nõiduda. Muidu aga oli ta ainus inimene, kes mu ema kõrgelelõiduid ärituse-laeneid waigistada suutis.

Ta oli peaaegu niisama wana kui papa. Aga kuna papa piff ja sirge ja alati nii kena ja pidulik kui peigmees wälja nägi, oli onu Jakob lühedapoolne ja tüse, ja kuigi lõpmata hääde truusüdamliste silmadega, ometi väga lihtne näoit ja olemisest. Ta lihtsa ettetungimata wälimuse järele ei oleks keegi otustada wõinud, kui tähtis mees ta oma ümbruses oli. Ta oli Tallinnamaal suure mõisataolise maakoja ja tähtsa lina- ja wiljakaupluse omanik, wana poisimees, kelle rikkus minu wanemates alati auukartust äratas. Ta käis harwa V. linnas, sai aga mamma ja minu poolt alati rõõmuga terwitatud, sest et ta meile mõlemile ikka kõige sündsamaid annetusi kaasa tõi. Ka papaga pidas ta hääd sugulust ja ehmatas seda enam, et papa, kelle äri, nagu ta nüüd kuulis, kauemat aega juba wankumal alusel seisis, temale ialgi oma kitsikusest kõneleud ei olnud. Alguses oleks ta ju wististi abi leida wõinud, nüüd aga ei olnud midagi enam päästa.

Meid mammaga aga palus ta rahule jääda ja täiesti tema pääle loota. Nõigepäält kufus ta meid maale oma juurde elama, millest aga mamma, kes ju ainult linnaelu elamise-wääriliseks pidas, esiofta midagi teada ei tahtnud. Onu ei rääkinud wastu, muretses meile sündsa korteri ja kandis rohkest kõigi tarwiduste eest hoolt. Aga meie endist juurnikkude elu ei wõinud ta tagasi nõiduda ja mamma ei wõinud seda kunagi unustada. Matasa ta kaebas ja nurises ja mõistis kohut, kuid mitte ialgi enese üle.

Waejusel ja õnnetusel ei ole sõpru, kuis meilgi pidi teiiti minema! Wäga wähejed meie endistest tutwatest mäletasiwad meid, ja needgi oliwad wäga pakilised, kui nad kord meie poole juhtusiwad.

Pea teegi ei kutsunud meid enam pidudele, ja mu endised hääd koolisõbradgi, keda mamma alati nii suurepäraliselt üles wõtnud, pööriswad nagu kimbatuses kõrwale, kui ma neile uulitsal wastu juhtusin.

Ma hoidsin ise ka kõrwale ja otsisin ühikult mererannas fõndides troosti ja unustust.

Suwi oli läinud ja sügis käes. Ilmad oliwad tihhti tormised ja sajused, ja meie waitne merelaht alalises möllus. Kõrgele üles kerkisiwad wahus laened, kaugele üle madala liiwase kalda. Harw kase- ja pajumetsake mühas ja praksus, ja kohutawalt kuuldus eemalt merelt udusarwede hulumine.

See kõik sündis mu rõhutud meeleoluga hästi kokku. Kadunud oli ju kewadeilu, armas wanematekodu ja mu hõiskaw armuõnn. Pääle selle kullase kuurwalge õhtu, mil ma wiimati siin oma armjamaga fõndinud, ei olnud ma temast midagi enam kuulnud. Ma ei teadnud tema elukohta, ja tema ei teadnud, mis wiletusjeterorm mind maha surunud.

Jõuluks oli mamma pifa waewlemise järele nii kaugele toibunud, et ta enam woodis ei lamanud, ja et me koguni feltsis kirikus käijime.

Pühiks tuli onu Jakob meie külla, ja selle üle olin südamest tänuulik, sest muidu ei oleks mamma kaebtusi ja wõrdlusi endiste ja nüüdsjete pühade üle ära kuulata jõudnud.

Onu rõõmistas ta meelt kõiksugu enam wõi wähem tarnwiliste ja kalliste kingitustega, ja siis istusiwad nad tundidekaupa isekeskis ja kõnelesiwad õhetawatel nägudel, kuna minu wahetajal mahti oli oma kambrikeses walusalt juurelda, kuis Robert, kellega ma aasta eest nii õnnelikult jõulusid pühitsenud, mu nii täitja ära oli unustanud, et ta mitte kõige lihtsamatgi terwitust ei saatnud . . .

Pääle pühi, kui onu jälle ära sõitis, tõmbas mamma mind nii lahkesti ja lõbusas meeleolus oma kaenla, nagu oleksiwad weel endised rõõmsad ajad.

Walusalt kadunud papa pääle mõteldes, armasin ma mamma rõõmu põhjust aimawat, aga olin ometi kaugelt märgist mööda sihtinud.

Ragu ta mulle warsti ilma pikema wiivitufeta seletas, oli ta omuga kosjakaupa sobitanud — minu pärast.

Mõige esiti läksin seda kuuldes häbi pärast punaseks, sest ma arvasin, et mamma sündmata nalja teeb.

Siis naerisin ja wiimaks olin keeletu hirmust ja ahastusest.

Mina, kes alles mõne kuu eest kahetseteistkümnepäevaste aastaseks saanud, kelle süda ammu ära oli antud, kes ööd ja päewad oma armsama järel kurtis, mina pidin oma isa sugulase, wana mehe naeseks saama, kelle päälagi läbi juuste tikkus wahtima, kellel ma lapsena alati põlwe pääl istunud, ja weel hiljuti alles kompekteid eest käemusju andnud! Sumal hoidku, kas oli mamma pääst segaseks läinud, wõi petsiwad mind mu enese meeled!

— Armas, kallis mamma, palusin ma ta kaela ümber hakates. — Ega sa ometi tõe pärast nii jälki plaani ei tee, et sa mind mu enese onu naeseks tellid. Mõttele ometi, mis papa ütles, kui ta weel elaks! Onu on ju peaaegu niisama wana, kui papa oli.

Aga külmalt tõrjus mind mamma eemale.

— Ära papat nimetagi. Just tema — hoolimata surm sunnib meid onu pakkumisest kui ainsast abinõuust meie wäljakkannatamata seisukorrasest pääsemiseks kinni haarama, kostis ta lõikawalt. — Onu on rikas ja oma maal lugupeetud mees, keda iga mõistlik tüdruk kahel käel wastu wõtaks. Sina aga ainult pankrotti-jäänud — enesetapja tütar! Ma ei näe midagi jätkust oma plaanis. Pääle selle ei leia ja siin P. linnas ialgi enam paremat kosilast, selle pääle wõid julge olla — lihas ta weel halastamata juurde.

Aga ma ei oota ju — kosilast! kostsin ma häbiga. Sa meie ei pruugi ju ka siin elada. Läheme ära kuhugile teise linna, ja lasse mind teenima hakata. Mistarwis me armuandeid ootame...

Mamma hakkas waljult naerma.

— Sinu teenistuse eest ma tänan, see jätab mu tõesti nälga. Ja millega tahad sa teenida? Lapsehoidja wõiksid õnnekorral olla, muud sa ei osta ega jõua, mõtle, kuis me seni ajani elanud oleme. Onu majas aga oled sa rikas proua, ja ka ju mahajäetud emal on sääl ruumi ja mureta elu. Ainult kahju on, et ta mingi hinna eest linna elama ei taha tulla, esiti peame ühes ka maale minema. Aga wõib olla, et sellega edaspidi ka weel nõuu leiab.

— Aga armsam mamma, palusin ma ikka veel. Sa ei tea veel kõit. Pätt ju oleks nii — nii ainult kafu pärast onu naefets minna. Ma ei ole ju waba. Oma armastuse olen ma ju ammugi ära kinkinud, mis teeb ta minuga ilma selleta?

— Kas ja hull oled! — hüüdis mamma nagu näis ehmatades. — Mis armastuse kintimisest ja lobisest?

Ja eht küll wastumeelt, pidin nüüd oma kihlusest Robert Tähega kõnelema.

Aga waewalt olin jutuga walmis saanud, purstkas mamma pikawalt naerma.

— Di, misfugust narrust sinu pää täis on! Seda libedat õnnelikku ei saa ja ial enam näha, vähemalt mitte peigmehena. Wast ta oleks sind kofinud, kui ju isa mitte — pankrotti ei oleks jäänud. Igatahes aga märkas ta ammugi tulewat langemist, ja hiilis ettewaatlikult eemale. Küüd, mil me täiesti waeşed oleme, ei ole tal tõesti enam asja uuesti fu waatepiirile tõusta. „Armastus“ on sul igatahes veel waba, ja wõid ta julgesti Jakobile kinkida. Ole aga efiti proua Mendel, ja waata, mäherduse küllusega ta sind ümbritsefa wõib, palju rohkema ja kindlamaga kui papal ialgi olnud — ja siis alles räägime jälle!

Aga meie rääkimine enne juba, iga päew seftsamast. Ma ei wõinud ega wõinud selle plaaniga harjuda. Mõde, wana wõõra mehe naefets saada aina wararduse pärast, oli nii pöörane ja wastik, et ma hommitust õhtuni palawitufarnases mures wingerdasin, kuidas sellest pääseda.

Robertile kirjutasin südantlõhestawa kaebtusekirja ja saatfin sellejama adressjiga, mille ta mulle lahtumisel andnud, ja mida ma ennegi tagajärjeta tarwitunud. Minge hinna eest ei uskunud ma mamma seletust ta teguwiişi üle. Aga wastust ei tulnud, ainult kiri tuli mõne aja pärast tagasi märkufjega, et selle nimelift inimest leida ei olewat.

Siis mõtlesin jalaja kuhugile ära minna, ütškõit mis teenistufesse. Aga mul ei olnud kopikatgi raha, ja mamma wist aimas mu mõtteid, riidedgi oliwad nii lufu taga, et ma neid tema teadmata kätte ei saanud. Häbi oli wõõrastelt abi paluda, kuna emajüda kõigi oma lapse walude eest raudseft lufus oli.

Nii läfsiwad nädalad, ja päew ligines, mil onu jälle liina pidi tulema kihluseft pidama.

Dhtul enne seda hirmsat päewa katsusin weel kord tormi-
jooksu ema südame pääle, ehk ma küll weel näinud ei olnud,
et ta ialgi oma ettevõttest oleks taganenud. Tseenefelgi selgi-
mata häbemata julgusega astusin mamma ette, ja lausujin
väriseval häälel:

— Kui homme juht järelejätmata tihlus peab olema, siis
jaa ometi sina onu prouaks. Sina oled selleks palju kohasem,
oled ilusam ja targem kui mina, tunned ta hürvisid, ja oskad
ta rikkusest lugu pida. Mina aga — ei lähe temale ialgi.
Ma lähen — surma nagu papa, kui sa mind sunnid, mamma —

Ma ei saanud lõpetada. Naks kõrwalopsu põlesiwad
mul korraga põskede pääl, filmade ees keerlesiwad tulised
rattad, ja pää huugas.

Kui ma tüki aja pärast toibusin, nägin mammat selili
sohwa pääl kätega ja jalgadega wehklemat, kuna ta läbilõikawa
häälega farjus: Mis pattu ta teinud oewat, et sellest häbi
küll ei saawat, mida mees ta kaela jaatnud, nüüd tahtwat
tütar teda uuesti maailma naeru alla saata. Ja siis kiskus
kange kramp ta näo wiltu, hambad kriuksuwad, waht tungis
juust, ja õndselt riinuust korisedes, lamas ta kaua aega
tarretuses.

Esimest korda kujunes see hirmus pilt, kui me papa
suruult leidsime, ja järelijäänud kirjakesest lugesime, miks ta
omale ise kuuli pähe lastnud. Siis oliwad meil weel teenijad
aitamas ja tohtri järele jooksmas.

Nüüd aga olime päris üksi korteris. Ma ei julgenud
teda üksi jätta ja abi otsima minna, ja katsusin ise aidata ja
tõsta, kuna mu käed hirmu ja ahastuse pärast ometi nii
kangesti värisesiwad, et nad midagi tabada ei suutnud. Wiimati
ometi jõudsin ta pää üles tõsta, ja ta tegi filmad lahti.

Agas pilt, mis mu pääle langes, oli täis senini weel
mitte nähtud tagedust, ja esimene käeliigutus oli rusikas
minu poole.

— Hoia end mulle weel kord sarnast juttu rääkimast, sa
ülekäte-läinud tüdruk. Ma nean su ära, ja ei ole enam mu
laps, kui sa mu sõna ei kuule. . .

Uwardus oli ilmaaegne, ma ei oleks suutnudgi enam
tõrkuda. Hirmsatel igawikupikustel minutitel, mil mu ema
eluta keha abitult mu ees korises, rauges kõig wastupanemise
jõud, ja tuimus ja osawõtmatus wõtsiwad maad.

Teisel päeval, kui onu tuli, läks kõik labufasti. Mamma oli üleöö eilaseft ärituseft toibunud ja jätendam lahke ja häätujuline. Ja onu kõneles nii truufjüdamlifelt ja lihtfalt oma üffikuft eluft ja furnud waranduseft, mis koguni teife laadi ja wäärtufe faaks, kui mina oma noorufege ta elu ja maja ehtida tahaks, ja ta omandufege oma päiwi lõbufaks ja muretaks teeks, ja waatas oma hääde filmadega, mis nii wäga mu kallift kadunud isa meelde tuletasiwad, nii õiglaselt ja häädfoowiwalt mu pääle, et mu filmad wett täis tulinwad ja ma neid ütelda ja teha lastfin, mis nad tahtfiwad.

Ennem olin kindlasti ette wõtnud wähemalt onule tött ütelda, et ma ialgi ta naeseks ei lähe, nüüd ei julgenud ma enam sedagi ja pulmapäew määrati ära.

Oli fewade ja jääminetu aeg. Päite käis juba kõrgelt ja paistis soojalt ja sulatas lumerohtufe metsades ja wäljade pääl.

Wulifedes ja kohifedes jookkis wesi ojakeste ja kraawide kaudu jõkke, murdis jää, tõstis kõrgele ja andis wõimsalt hoogu. Ja siis sõitis kõik talwine jää müriledes mere poole. Peagi oli meri mitmekordseft jääd täis, uued juurdetulewad pangad ei leidnud enam ruumi, tiikkijiwad muißt mere jää alla, tõufiwad muißt mägedena kõrgele pääle.

Kalamehed aga ronifiwad kurwa meelega jääpankade wahel. Sääsõit oli liig järsku ja wõimsalt tulnud, et aega ei olnud kõiki püüfid eest ära korjata, ja mõni jagu jääga ühes ilmamerde rändas.

Ka mina kõndisin kurwalt mererannas ja waatlesin suurt talwewaremete wälja.

Minugi õnnelaewukefe oli liig järsku töttaw õnnetuste-woog lootufeta katnud ja matnud. Weel mõni nädal aega ja ma pidin jäädawalt lahkuma kõigest, mis mu noorufe ilufaks ja õnnelifeks teinud.

Alga kui ta õnnetusewoog mu noorufe õnne jäljetalt ära pühkis, mälestust jüdameft ei wõinud keegi kiskuda. Seda tödotasin omal troostiks kõrgel hoida, niitaua kui elu jätkus.

Meie Pitandõmme mõisat, milles sa ise, mu kallis laps, üles kaswanud, ei tarwitse ma ju lähemalt kirjeldada. Ainult seda tuleks nimetada, et meie elumaja, kui mind sinna toodi, weel koguni uus ja wärskewärwiline oli.

Oli just ilusal kewade algul, paar päewa enne nelipühi. Metsad, mille wahelt tee läbi wiis ja mille sarnaseid ma enne weel ei olnud näinud, kohasivad tasase kewadetuule käes ja jagasivad hääd lõhna ja kosutawat warju. Teeäärjatel põldudel tärkas wõi mühas wili, heinamaadel ditsejwad tuhanded lilled; ja mu uus kodu paistis eemalt walendawate wiljapuude ja ilupuhmaste wahelt kui lausa diemeri kätte. Sa tead ju, ärihoonete suur lasuw kivehitus kõigi kõrwaliste tarwitusruumidega on koha ees suure tee ääres, kuna ärimaja kõrwalt kena puiealune tee keset ditsewat aeda, uhkelt kõigeft argipäewasest talitusest eraldatud uue elumaja ukse ette wiib.

Sõbralikult ja rahustawalt näis ta säält wastu terwitawat; suured selged aknad läitisiwad päikese käes ja patjades, rasketes wihtudes kattis loffaw metswiina lehestik laialiselt maja terwet eespool-külge täitwat klaasrõdu seinu ja sambaid.

Säält rõdu rohelistes ämaruses, ditsewate potililledega täidetud suure astmelise laua taga oli kena jahe puhkepaik wäsitawa sõidu järele, kuna mamma uudishimulise õhinaga, nagu laps, tubasid waatama tormas, ja — onu, waewalt wantriift astunud, oma ärjuhataja poolt ära kutsuti.

Tükk aega seisin säält oma wastikute tundmuste mõjul ifka rohkem uurga sisse pugedes, kuni mamma tagasi tuli.

— Roh, mis sa säält pörnitsed! — nimetas ta pahas tujus. — Just nagu sul norutamiseks vähematgi põhjust oleks! Kõik see wärf siin on lihtsalt suurepäraline, näha, et wanamehel raha ei puudu. Meie, wõi õigem sinu papa, oli kerjus ta kõrwal. Muud kui wähe wanamoodi on mööblid, kuna ka sissesead midagi ei tõlba. Sa pea sugugi ei ole wäikemat ilutraami. Aga sellega jaame toime, kui sina ainult waewaks wõtad mõislikumat nägu teha, ja mitte nii meelheitawalt ei wahi, nagu tahetaks sind ära süüa. — Roh, kas sa aru ei saa, mis ma räägin? — lijas ta koguni kurtjalt ligemale astudes juurde.

Aga säält tuli ka juba onu rutulisel sammul läbi aia, ja wabandas juba eemalt, et ta enmast ära kutsuda lastnud, enne kui ta mõrsjakese tuppa juhatanud. Ja siis wiis ta meid trepist üles ilufatesse awaratesse tubadesse, kuhu mamma elama pidi jääma ja mina pulmani, mida teisel nelipühil pidi pühitsetama, aset leidjin. . .

Pulmapäewast, mis harilikult oludes naesterahwa elu-
jüundmüsteft kui ilufam ja tähtfam teistest kõrgemale ulatab, ei
juutnud minu libedast leinast mahafõtkutud hing mingit ifeäralist
pilti wastu wõtta, eht ta pühitufuseks küll niifhästi loodufe
dieilu kui inimeste fuurepäralifed etteuulmistufed ja kaunistufed
ühinefiwad.

Sõmmiku wara juba ilmus kohalit muufikafoor, mis
onu ifeäralifel toetufel oli afunud, terwitust tooma ja hiljem
pulma pühitfema.

Kirifufõidul tautfitafiwad põllumeestefeltfi liifmed, onu
oli feltfi efimees, oma ilufaid hobufeid „pulmafajana“ pulma-
rongis. Mamma naeris põlastawalt „talupojalife auuandmife“
üle, ja koguni pahafeks sai ta, kui ta kuulis, et rõõmus peig-
mees õnne fuowima tulnud talumehi ja naifi lõpuni pidule
jääda palus. Ometi ei ufalbanud ta wastu rääkida, leidis
aga rohket troosti, kui pärastpoole ümberkaufed „fakfitud“
jaolt õige fuure toredufega trepi ette jõitfiwad.

Peagi oliwad kõik ruumid rõõmsaid pidulifi täis ja nüüd
läks kõik, nagu waremalt meie linna pidudelgi. Mamma oli
leinariided hoopis ära pannud, kahises siidis ja hiilgas ehetes,
mida ta minewaaastafest fuureft langemifest ometi oli päästa
ofanud, oli lõbus ja lahke ja ofaw perenaefkohufeid täitma,
nagu alati, ja nägi nii kena ja priiste wälja, et mõni jagu
külalifi, kes meid ja meie olufid hästi ei tundnud, teda õnne-
lifeks mõrójaks pidafiwad, kes ometi kord rifast wanapoisfi
wangistada ofanud. Selgesti meeles on mul weel inimeste
imetlewad ja ofawõtkitult kahetfewad näod, kui mind nurgast,
kuhu ma häbi pärast ifeeneje ja mamma üle hoidfin, ometi
wälja toodi ja feltfõnnale efitati. Keegi wift ei ufkunud oma
õnu, kui nad „noorepaari“ auuks tervifejoogil klaafifid kofku
lõiwad ja fuureft ja rohkest õnneft kõnelefiwad. Ja nii mõnigi
wift mõtles, nagu ma ühte tüfedat taluperenaift pooluuljult
oma naabrinnale fõjistama kuulfin:

— Wana Wendel on wift küll lagedaks jäänud pääft.
Mis ta fihufefe nutufe ja hirmunud näoga noore lapfega dieti
pääle tahab hafata, ema oleks temafugufele fündsam olnud
kofida.

— Roh, minu aruft oleks ta ema wõttes weel ogaram
olnud, — fõstis teine põlastawalt. — Mees olewat alles
aasta eest pankrotti jäänud ja omale otfa pääle teinud ja

naene naerab ja lõhwerdab, nagu ei oleks midagi olnud. Ja nii otustas wast eht ka kolmas ja neljas, ja sõiwad ja jõiwad, ja muusik mängis, ja pidu oli täis lõbu kõigile kutsututele, aga täis põrgupiina minule.

Tihti olen wäristabes selle päewa pääle tagasi mõtelnud. Onu oli ju dieti südamest pehme ja hääsoowlit ja osawõtlit kõigi inimeste wastu. Oli ka tark ja mõistlik mees. Aga minu hirmsa hingepiina wastu oli ta pime ja kurt ja armuheitmata, eht ta küll õrnalt ja sügawalt liigutatud ühtelugu mu pääd ja käsa filitas, ja mu pääle wahtis.

Kui wiimaks pidu lõppes, ja wõõrad ära sõitnud oliwad, wiis mamma mind mu tulewasesse uhkelt siseseatud eluruumi, mida ma — onuga koos pidin tarwitama.

Kui ma nõtkuwait põlwil üle läwe komistasin, ja wiis nõdrameelne ahastus mul filmist wahtis, tuli korraga jälle see meeletu wihatuju, mida ma nii hirmsasti kartsin, ja mille ärahoidmiseks ma teda ju kõik olin omaga teha lastnud, mamma pääle. Ta raputas mind õlapidi ja tõukas ja — sõimas. Aga siis tuli onu wahele.

Kahwatanud näol päästis ta mind mu ema meelewalla alt, ja waatles tükk aega sõnalausumata ühte kui teist.

— Armas Matilde, pööras ta siis tõsiselt mamma poole, kes oma äkimeele pärast õige piinlikult ära oli punastanud, kas sa ikka nii — wahi oled oma lapslega olnud! Wast ta eht sellepärast ongi nii kahwatanud ja hirmul, nagu äraperutatud linnufene?

See oleks wäga halb. Wägivaldaga ei ole ma midagi tahtnud kätte saada. Just häädujega lootsin oma mõrjakese meelt ja — poolehoidmist wõita. Priitahtlikult ja sunduseta pidi mu naene mu juurde tulema, ja nüüd sarnane etendus!

Aga nüüd peab lugu teiseks saama. Sinul, mu kallis Erika, peab aega olema näha ja tunda saada, kui kõigest südamest ma just püüaksin sulle õnne luua. Mamma ei tohi ial enam nii — mõju awaldada kui täna, ja ma isegi ei taha sind eeskitada, waid aega anda, kuni sa minuga — häälmeel harjud.

Ja nüüd, hääd ööd, mu armas, armas — laps.

Ja siis jäin ma üksi, ja istusin õnnetumalt oma asemel kui ialgi enne. Onu ootamata õrnus ja hääduks lasuwad pea raskesti weel kui mamma waljus. Aga — ma ei ole ju

ka ema poolt pärandufeta jäänud — mu kangeaelust nad ometi ei murdnud.

Ja see ep see süü ja õnnetus oli, mis hiljem mu elusse nii weriseid haavu kiskus. Dnule, kes tõesti auufameelselt oma lnbamiist täites mulle wabaduse andis ise otjustada, ei wõinud ma kõige häduse pääle waatamata midagi olla; ja Robert Tõe pildi wajutasin seba kirglijemalt südame põhja, mida vähem mul selleks õigust ja asja oli.

Kuid liig hilja jõudsin äratundmisele.

Kuidas nüüd meie elu kujunes? Beaaegu niisama, nagu enne mu isamajas.

Mamma, kelle eluõht ju wõõrsilkäigud ja pidulesõidud olivad, leidis peagi omase seltskonna, sest et maalgi Saksa keeles ja meeles herraseid-mängiwaid eestlast ei puudunud, kes wäga ühesmeeles kokku hoidiswad, ja wäga lõbusalt üksteisega läbi käiswad. Mamma, kes ju osaw oli seltskonnas liikuma, wõeti kui oma rikka wäimehe maja ehitaja rõõmuga vastu ja siis oli väljaspool kõik joones. Kodus aga ei pääsenud ta sellele mõjule, mis tal oma mehe majas olnud. Ja et ta just selle kättesaamiseks mind mehele oli sundinud, ja minu „tuimuse“ pärast ta plaan nurja läks, ei saanudgi ta enam minuga hääks. Banker ja hobused küll olivad ifka saadawal, kui ta sõita tahis, ja tema kutsutud külalised leidsiwad ka ifka lahket wastuwõtmist. Aga muidu pidi ta selle korraga leppima, mis enne juba majas walitses, kuna ifegi Sakobi wana perepidaja Leena teda mingi hinna eest oma talituste sekka segada ei lastnud, waid pärast kui enne majapidamist juhtis.

Wõib olla, et ta minugi eemale oleks tõrjunud, kui ma midagi kaaja rääkida oleks tahtnud eht osanud. Aga et mind ialgi keegi kasulikus töös ega perekonna eest hoolitsemises ei olnud juhatanud, ja et mul sellel ajal üleüldse ühtegi hurdi ei olnud, ei püüdnudgi ma perenaese ametit, waid sõitsin tuimalt ühes pidudele.

Õjiofja sõitjime kolmekesi — ümberkaudsjete „salkjute“ juures wistisid tegemas.

Kui aga noor prona kõiges tutwuskonnas ära näidatud oli, kaldus Jakob jälle rohkem oma äritegewuse poole, ja nüüd oleks elu ilma tõijse ülesandeta alalistel wõõrsilkäikudel, kus mind wististi mu seisuforraga kokkufõlata troostita meeleolu

pärast nagu imelooma salaja waadeldi ja arwustati, wälja kannatamataks muutunud, kui mu mehe majas kõige mamma poolt hoolega soetatud sakiku wärwi ja waaba üle ometi mitte isearaline terwestaw ja karastaw Cesti rahvusline õht ei oleks heljunud.

Kuna minu isa maapoiisist linna kaupmeheks saades oma uue seisuse kindlustuseks ja kaitseks ifka Saksa keelt kõneles ja sakste huwisid kumardas, ja ainult isekesis olles, wahel nagu nalja pärast oma ainsale lapsele mõnda eestikeelset laulu laulis, ehk pool häbelikult oma kehwaft lapsepõlwest jutustas, ja sedagi ainult siis, kui mammal kodus polnud, oli Jakob ifka oma rahwaga ühendusesse jäänud.

Wanemate päranduse järeldujel juba jõutas ja isejewisew, ei tarwisenud ta wõõra olu auustamist, ega oma salgamist, rääkis ainult tarbekorral wõõraft keelt, ja armastas esimeses reas oma sugurahwaft. Sellepärast walitses terwem ja tõissem õht ta majas, ja tundus mul esimesel kokkupuutumisel kodusem ja armsam kui wõõra rahwa kombes.

Oli juft suur waimustuseaeg Cestis, ja „walulapse“ Cesti Aleksandri kooli ehitamine soojendas kõigi ijamaalaste meeli. Igalpool asutati rahatorjamiseks komiteesid, ja isearanis elawalt asusiwad Cesti naesterahwad tööle.

Linna elades olin sellest juba kuulnud, aga meie saksa-meelsetes ringfondades ei olnud õiget usaldust „tuifjulaft“ weidra etteõõtte sisse talupoja-keelelist gümnaasiumi asutada. Waal aga kiskus sugurahwa tõsine waimustus minugi tuimusest ja wirgutas tööle.

Ja et minul, pääliskaudselt ja wõõriti, aina mõnu-maitsemisele kaswatatud olemusel hiljem kõige õnnetuse ja ekfimeise kiuste ometi weel õnn oli mõne tõisje kasutoowa töö pääle tagasi waadata, selle eest wõlgnen Jakobile, ja suurelt jaolt ka kadunud Saanioru perenaesle, sellelesamale, kes mu pulma ajal nutuse nooriku üle pahandas, isearalist tänu.

Meie nurga Aleksandrikooli abi-komitees, milles Jakob esimees oli, ja mille tõõtu minule ka kohe amet anti, oleksin oma teadmatusega haledalt alla jäänud, kui komitee hing, liht talunaene mind mitte oma õpetuse ja juhatusse alla ei oleks wõtnud. Ja mitte ainult komitee asjus ei õpetanud ta mind tõõd tegema, waid oma tüjeda lihtsusega selgitas ta ka muudu mu uduleid tundeid ja wõõriti waateid. Ühte aga ei suutnud

temagi. Nimelt mind õpetada oma saatusele alla andma ja neid lootusi täitma, mida mu mees pulmadhtul awalbanud ja mille pääle ta ühesuguse kannatuse ju hellusega kaua ootas.

Lapselt olin Jakobit hää onuna armastanud, ja nüüd armastasin teda ta suuremeelse, diglase, aatelise ja ligimehe-armastawa iseloomu pärast veel rohkem. Onuna oleksin teda teeninud ja armastanud kõigi oma hingejõududega. Aga abitaasjana sellele wanale hääle mehele läheneda — see ettekujutus sünnitas wastolu, millest ma üle ei saanud. Selle mõtte juures hakkas alati hirmus halb ja kui ma märkasin, et Jakob liginemist ootas, muutusin ma ilma tahtmata külmaks ja tagasihõljuwaks, kui me la komitee wõi muudes erapooletutes küsimustes päris usalbowalt ühesõnuis olime olnud.

Kaua pidas Jakob seda wist lapsikust tujust, ja naeratas. Siis aga läks ta temagi tõsisemaks ja külmemaks, ja hakkas eemale hoidma. Wiimase pöörde wastu ei olnud mul midagi, muud kui hingesse jäi üks tühi koht, mis walutas ja häbitawalt alla wannutas ja mida ei kõige südima enesewabandused ega ifamaalised tööd täiesti rahustada ei suutnud.

Aastad läfšiwad mööda.

Mamma, kes meie ifamaalistest huwidest järjekindlalt oja ei wõtnud, ega ifegi meie näitemüükidetele ega kontsertidele ei tulnud nende talupojalise laadi pärast, waid ainult oma sahkikus ringkonnas läbikäimist pidas, sattus ühel õhtul tohtri juurest tülles tuisu kätte, külmetas ja jäi haigeks. Haigus kujunes kofe üliagedaks kopsupõletikuks ja wiis ta waewalt nädalase pödemise järele järsku hauda.

Mu waene ema! Abitaasa eluajal oli ta oma ainjale lapselc õrn ja armastaw ema olnud, tihti ifegi liig hää ja hellitaw. Pääle isa surma ja sellele järgnewa kitsikuse aga muutus ta mulle lausa waenlaseks, kes palwest kui wastutõrkumiseft hoolimata halastamalt mu nooruse ja iseolemise oma harjuuud elu ja mõnu jättamise kajaks maha tallas. Wiimastel aastatel küll oli awalik waenlus kustunud ja pääliskaudselt kõik libe ja siie, aga diget ühistunnet ega kofkutõla ei leidnud me ometi. Nagu teine teises laagris seisime üksteise wastu. Mõlemad wist tundsiwe ühetasa walujalt, et me wõidakul pinnal seisiwe, aga kumbgi ei tihanud ennaft süüdlaseks tunnistada, lepituse otsimiseks näis aega weel küll olewat. Sääli tuli

järsku ja ettevalmistamata lõpy, ja nüüd seisin ma foguni üffi, ja meeleolu oli tihti lootusetu kurb ja õudne.

Ka Jakobgi oli teiseks muutunud.

Endiseft hoolhast feltside tegevuseft, olivad ajad, kus ühtegi koosolekut ega pidu ei alatud, kui teda oma madala rahulise häälega lühifest, aga mõnufat algus- ehft terwituskõne pidama ei sunnitud, oli ta aegamööda ifka rohkem tagasi astunud, ehft ta aineliselt küll ifka kõigi üleüldiskafulistete ettevõtete tähtsam tugi oli. Ifka enam paelutas teda ta laialine äri, ja ifka sõnawaesemaks ja kinnisemaks muutus ta olet, kui me ainult sõõgiaegabel, nagu „suured fassad“ kunagi, üksteift nägime. Muil aegabel ta palju eluruumides ei wiibinud, jah, pääle mamma surma kolis ta täiesti tee äärde ärimajasje, et tööle ja talitusele ligem olla. Ka ta terwis ei paistnud enam endine olevat, sest ta oli wiimastel aastatel tublisti wananenud ja näis wahel järskude waluhooegade all kannatawat. Aga mina ei julgenud küsida ja rawitsemist pakkuda, ja ta ife ei rääkinud minuga ammugi enam rohkem, kui jufst tarwis.

Suwi andis sügisele ja talw kewadele maad, ja mamma haul olivad juba faks forda uued lilled ditfenud, kui meie nurga peenemas feltskonnas jälle ford suurem liikumine laeneid lödi.

Liiva mõisa rentniku wanem tütar sai mehele, ja et Liiva mõisas alati suurepäraliselt pidustati, oli ümberkaudne feltskond täis põnewust eelolewa pulma pääle. Plaaniti ka midagi ifeäralisemat, kontserti pulma eeldõhtul, milleks küll mitte täis-kunstnikka, kuid ometi hästi edenenuid kunstijungrid saada olivad. Näituseks meie kõstri mõlemad ilusad tütreid, kellest üks Peterburis laulmist ja teine klaverimängu õppis ja naabritshelkonnast ühe mõisawalitseja poeg, noorherra Kiin, kes jäälfamas end wiulimängus täiendas.

Laulud ja mängutükid olivad juba Peterburis walitud, ja nii pea kui kunstnikud suwe wahaeajale tulivad, algasivad proowid.

Aga jäl tuli ootamata äpardus.

Mängija neu põletas oma kae kõõgis emal abiks olles keewa weega nii õnnetult ära, et mängimise pääle enam mõtelbahi ei olnud, ja et ruttu teift saadawal ei olnud, paluti mind afemele astuda.

Ma ei seisnud vastu. Sejt ežiteks olin ma aastate jookful oma klaveriga küllalt tuttavaks saanud, et ma suurema harjutufeta nõutava kaunis suure osaga valmis võisjn saada, ja teijeks igatfejn just millegi išeäralise töö vði jõuu pinguletdõnbamise järele, et forragi sellest tumedast ja lõdvaist õhuforraft pääb wälja sirutada, mis wiimasel paaril aastal išeäranis rufuwalt meie maja vääf lasus.

Ja mu lootus läks täide. Nagu halli udu seest päijese-paistele pääijedes fofufiwad meeled, kui ma oma noore ergu kaastlase förwal rändamist helideriiti algajin. Klaver andis hääli enne pea märkamata täufel ja kui wiul kaasa laulma hakkas, fofd pehmelt paitades, fofd wõitwalt hõijates, fofd faebawalt kadudes, siis unus lühiteijeks ajaks fõif inetu elu-mõrudus ja hing heljus ääreta ilu ja õnne woogudel.

Õhtul aga, kui noor kunstnik ära oli fõitnud, põöras näotu igapäewfjus jalamaid tagasi. Walus lein ilusa noorufe ja ainsama kadunud armu järel puuris hinges, ja surus pisarad filma. Ja majaherral, kes ootamata kombel eluruumidesse ilmus, läks neid nähes õtfaesine kortfu ja film tufafeks. Ja õht oli jälle endistwiiji raske ja rufuw.

Üksainus nõadal oli mel proowideks aega. Ja et meid fõifi ühfugune auuahnus täitits wõimalikult hiilgawalt ette astuda, siis tegime iga päew harjutusi. Enamasti tuliwad faastegelased meile proowile. Kuna lauljal neul ka weel suured toaleti mured oliwad, ja ta sellepärast ifka warsti pääle proowi ära fõitits, jäi wiulifkunstnik kauemalt peatama. Ja et ta ühtlasi hää klaverimängija oli, siis mängijime tihti mitu tundi järgimõõda neljal käel ka teifi asju, mida ma paarimehe puudufel ammugi enam liigutanud polnud.

Meid palasid aga, mille helil omal ajal Roberti ja minu hinged ühte julasiwad, ei fufutnud ma ometi wõõdra mehega koos mängida. Liig walufalt paisus niigi mälestuste woog, ja et ma wõõrale oma tundmuji näidata ei wõimud, pidin mõndagi forda mängu fatti jätma ja teije tuppä põgenema.

Noor kunstnik näis mind farnastel fordabel tujukaks wõi liig närwilijeks pidawat ja oli siis išeäranis tähelepanelik ja wiisakas. Ta oli üleülbje hästi haritud ja hääde komettega noormees, muud kui wahete = pääl liig jutufas, mis ärewatel tundidel õige tülikas oli.

Ta ostas õige kaafakistumalt kõneleda, ja pidas mulle mõnegi täielise ettelugemise helikunstist, mida ma häämelega kuulasin. Kuid wahel sattus ta üleliigsesse waimustusesse ja siis asus ta nii lähedale ja kõneles nii suu sisse, et ta mul, naeruwäärt, aga tõsi, — Sakobi pärast piinlik oli.

Esimesel proowidhtul oli ta juba imeliselt ärawahastatud näoga meie külalisest mööda läinud, ja ta tuju läks iga päewaga halwemaks meie proowisid kuulatahes. Üheltgi proowilt ei puudunud ta nüüd enam, kuna ta wiimasel ajal meie külaliski peaaegu tähelegi ei pannud.

Jah, meie maja õht oli liig raske ja ammu juba ääreni halbusega täidetud. Pitselööf ei wõinud tulemata jääda, ja ootamata ruttu tuli ta.

Kaks päewa enne pulma, kui me kõjri juures täieliselt korda läinud wiimase proowi ära olime teinud, tuli noor wiilikunstnik mind, kes ilusa ilma pärast jalgi olin, koju saatma. Peagi oli meil paari wersta pikune oisem tee läbi metsa ja põldude käidud, ja et weel õhtuks küllalt aega oli ja õht õige kuum, palusin oma saatjat sisse astuda ja theed juua. Ka Sakobit, kes wäljas töörahwa juures seisis, kui me mööda tulime, palusin theelauale. Aga ta lõi ainult käega ja pööras meie selja. Sellepärast jõime ilma teda ootamata theed, ja siis astuime weel kord klaveri äärde, sest noormees pidi koha pääle pulmapidu ära jõitma.

Ta siis sündis, et ta ühe iseäranis ilusa laulu üle, mida ma enam ei mäleta, jälle kord taewani waimustatud sai, ja ilutsedes ja poole häälega üfifuid taktisid ette lauldes mulle nii lähedale tükkis, et me peaaegu suu suud wastu seifime, kuna mina ifta taganedes juba seljaga seina wastu toetasin, mis paraku eest ära ei nihkunud. Ta siis tõmbas iluhelideit joowastatud noormees mu mõlemad käed pihku, kuna ta suurepäraliselt hüüdis:

— Kui teie sarnaseid kõigele ilusale ja hääle awatud hingesid rohkem leiduks, auustatud proua, wõiks maailma päris paradisiits pidada...

Eääl lüfati saali uks, mis ennegi poolawatud oli, äkisti pärani lahti ja Sakob, kes nooremehe hüüdu wistiif kõrwal toas walesti kuulnud, tormas sisse, nii wihane ja äritatud ja lõkendaw-punane näost, kui ma teda weel ialgi polnud näinud. Kõrge sammuga oli ta meie juures, ja kuna ta aimamata noort-

meest nagu tafutori õlapidi raputas, farjus ta kõhijewa häälega :

— Wõdi siin arwad omal paraja paradisi aseme olewat !
Käi wälja mu majast, wilets naestepetja !

Noor kunstnik oli ootamata süüdistuse üle nii heitunud, et ta sõnagi wastata ei osanud, ja süüdmust wist koguni hinnata ei mõistnud.

Seba selgem oli minule, mis Jakob mõtles, ja ilma wiitmata tõttasin waigistama.

— Jakob, Sumala pärast, sa oled täielisel etjariwamisel !
Mahuſta ennaſt, meie kõneleme ju ainult muusikast, palusin ma, teda kätt pidi ära tõmmata püüdes.

Agas muidu wagune, mõdustu- pidaw mees oli kui aruſt ära. Ühe käega mind eemale tõrjudes, ſaſis ta teisega meie külalise kraeſi finni, ja enne kui ma üht sõnagi weel ütelda ſain, oli noorherra uſſe taga, mille Jakob paukudes ta järel finni wirutas.

Siis astus ta minu ette.

Kanges äremuses wabiseedes, nägu waheldades kord ſurnu-
kahwatu, kord weripunane, ſilmis wiha ja ühtlaſi nagu kaebaw
lein, toetas ta tükk aega laua najal, enne kui fanged huuled
sõnu leidsiwad.

Minul oli halemeel ta päris ilmaaegu tekkunud äritawa
kahtluse pärast, ühtlaſi aga kole hirm, nagu raske süü päält
tabatud kurjategijal kohtumõistjat nähes. Ka minagi ei ſuutnud
paigalt nihkuda, weel wähem usaldasin ſilmi tõsta ehk ſuud
lahti teha.

Kii ſeiſime tükk aega oodates. Siis näitas Jakob käega
uſſe poole ja ütles : „See mees ei tohi enam mu läwe üle
astuda, ja üleülbſe keegi, kes mu maja auu — roojastada
tahab ! Ja ſina — kiviſüdamega naene, nüüd nõuan ka ſinult
kord wastuſt ! Kas ſul ſelleſt küll ei ole, et ſa oma hoolima-
tufe ja küllma äratõrjumifega mu maja mulle — põrguts oled
teinud, et ſa nüüd päris mu oma ſilmade all wõõrjult kokku-
jooksnuid armuſteſtega jantima hakkad, ja ainsama, mis mul
weel on, mu maja- ja meheauu põrmuſſe tallad. Hambad
ristis olen kõif need pifad ſeiſſe aastat, mis ſa mu tore proua
oled, wait ſeiſnud ja ſind elada laſtnud, kuis ſa iſe tahtjib.
Agas nüüd pead ſa tõtt kuulma. Kas ſelleſt küll ei ole, et ſa
ſeiſt ſilmapiiguſt, mil ma ſind auuga oma majasſe tõin, minule

ainult põlgtust oled näidanud, ja minuga, kelle waewaga forjatud warandus kõik ju ees keelmata tarvitada oli, minu oma majas aina kui narriga oled ümber käinud, et ja mind nüüd ka weel wõdaste ees naeruks tahad teha? Kõik need aastad olen ju uhtuse ja külmuse waguksi ära kannatanud, sest ma ise olin omale paraku selle risti taela wõtnud. See oli mu oma rumal eksitus, kõigi häätegude eest kui mitte muud, siis ometi lahkust ja osawõtmist kooselus loota. Selles kõiges olin ennast kibedasti petnud, aga see ei olnud teiste süü, sellepärast seijin wait. See kõige uuem päätükk mu uhke proua eluromaniist aga kiskus mu juu lahti, ja nüüd ütlen sulle selge sõnaga: armukeši ei tohi ja minu majas omale pidama hakata. Ennem olgu — kõigel lõpp!

Seitse aastat! Kas tõesti juba nii palju seda õnnetut aega oli, mil ma alalises tundmuse ja elundüete wastolus ometi oma pühaks kohuseks olin pidanud oma iseolemist alal hoida ja kaitsema. . .

Päätmäha oli ju ka Jakobil päris ükskõik olnud, kuidas ma elasin — ja nüüd kiskus ta mul korraga pinna täiesti jalgade alt ära.

Ragu nuiahoobid langešiwad ta jüüdistused mu pähe, ja ma ei julgenud neid waleks ajada. Ainult see wiimane, ei, jääb pidin kõnelema, ja kõike jõudu kokku wõttes kogelesin waewaga:

„Sa oled täielises eksiarwamises. See noormees, kelle sa praegu wälja wistafid, ei ole mu armuke, ma ei tea, mis ja nii halba minust mõtled. Ja mis muidu meie wahekorrasse puutub . . . ja olid ju alati ise — kõigega rahul!

Ta naeris wihafelt.

„Jah, see jõledus, et mina wana ärapõlatud ja halbatspeetud mees kaebades ja wingudes oma uhke proua jalgade ees armu oleks — norinud, on küll tegemata jäänud“, kostis ta lõikawalt. „Kui kõik tehtud, ja kõik soowid wiimise wõimaluseni täidetud on, ja naese süda ikka kiviiks jääb, millest ühtegi tundmuse sädet wälja lüüa ei saa ja kõige lahkuse ja õrnuse wastu ta näol ikka ühesugune tagasipeletaw kõrkuse joon asub, siis ei palu dige mees enam — jaab ilma kah läbi, ja leiab oma ametist wõi kutskestgi rahustamist kuni — noh kuni ta ka weel wäljaspoolt waenlastega wõitlema peab. Siis aga ei mõista ta enam nalja. Et minul selle nooreherra lirstamine

ja lõõritamine kahtlane näis, sellepärast tungisin täna sinu luuleriiki, ja nüüd — Ah — küllalt ju sellest inetust etendusest!

Tal näis korraga nagu kange waluhoo üle keha käivat ja hinge finni maita tahwat, löi käega ja läks komistades ja waarudes ruttu toasti välja.

Minul oli, nagu peaks ma andeks paludes ja toetades tagajärele jooksuma, aga mu jalad ei kandnud mind sammugi edasi. Jõuetult istusin toolile, mille najal ma senini seisnud.

Mu pää huugas ja süda peffis, ja kadunud oli kõik ijeteadmus. Ununud oli, et ma kõik need aastad oma õnnetust kurtunud ja end saatusse armuta petetud waefeks-lapfeks pidanud. Üksainus hüüd kajas kohut mõistes läbi hinge ja tõendas wahetpidamata: süüdlane, süüdlane! Nüüd näis mul korraga, et ülekohus, mida mulle aastate eest tehtud, koguni warju jäi selle wastu, mida ma ise oma kohuseid täitmata jättes üles olin kuhjanud.

Nastad läbi olin ainult oma hääksarmamise järel mõõras majas elanud, ja ehk mul küll tihti häbisarnane halb tundmus tuskta tegi, ei olnud mul ometi ialgi meelde tulnud Sakobi tundmuse arwesse wõtta. Ma nägin ta alati rahulise ja waguja, ja ei aimanudgi, misjuguheid haarwu mu hoolimata enesearmastus temale löi. Ühes emaga olime tema kulu pääl hästi elanud ja tänuks selle eest ta hinge nii ära kihwititanud, et ta jõnu ütlemata pidi, mille sarnaseid tänini wist keegi selle häa mehe suust polnud kuulnud.

Ma ei tea, kui kawa ma oma pääle kaebawate mõtete wahel olin wiibinud, kui korraga üks jälle lahti kisuti, ja toatüdruk sisse tormas.

„Proua, kus te ometi olete“, karjus ta etteheitwalt. „Me otsime teid kõiges majas. Tulge ruttu, herra hakkab wist surema.“

Nüüd wirgusin ma tarretusest ja kargasin püsti. Ohmatanult jooksin eesõttawa tüdruku järel läbi aia kontori majasse, kus Sakob tõesti kange ja kahwatu nagu furnu oma eratoas sohwal lamas.

Üks ta sellidest pani temale külma wette kastetud rätikuid pää pääle, kuna teine just ukse ees ootawasse wanfrisse kargas, ja suure kiirusega tohtri järel sõitis.

Ma olin nii hirmunud ja tundsin oma nii alandatud ja digusteta olemat, et ma julguseta ukse alla seisma jäin. Mind

nähes aga jättis noormees kohe oma toimetuse seisma, ja tuli mu juurde. Ilma küsimist ootamata kõneles ta, et Jakob umbes tunni aja eest suures ärevuses kontori tulnud, ja väga iseäralik olnud. Eriti käinud ta ühtelugu rahutult mööda tuba, siis tõstnud ta nagu otsides raamatuid ja paberisi. Mõistis aga jäänud ta kangelst seisma, nagu post, ja langenud siis elutalt põrandale. Tema ja teine noormees tõstnud ta üles ja kandnud sohva pääle, ja hakanud külma weega ta pääd ja rinda kastma. Täht aega olewat ta koguni tundmusetu olnud, nüüd aga olewat ta juba suud liigutanud, ja wähe kättgi tõstnud. Ta paluda nüüd mind haige juurde jääda, kuna wäljas weel palju toimetust olla.

Ma nikutasin nõuus olles pääd, rääkida ei suutnud ma ja astusin waewaga jalgu taga webades sohwa äärde. Ma nähtmed uuendasin. Siis aga langesin ta ajeme äärde põlwili ja puristasin waljusti nutma. Ma ei jõudnud oma hirmsat ahastust enam alla suruda ja muuksufin nii laua ja nii meeltheitwalt, ja mu kuumad pisarad langesiwad nii rohkesti Jakobi sohwa päält allarippuwa käe pääle, et nad teda tarretusest äratada aitasiwad. Meelemärkus hakkas tagasi tulema, ja ta tõstis, ehk küll waewaga, oma käe mu õla pääle.

Säält wõtsin ma ta oma huulte wastu, kuna ma sügawamast südamepõhjast palusin: „anna andeks, oh anna andeks!

Nähtawa waewaga meeli kogudes, ja kangel keelel ja sõna-haawal, aga ometi arusaadawalt, hakkas haige wiimaks kõnelema.

„Ära nuta“, keelas ta nõrgal häälel, „ära tee mulle oma kaebamistega ilmaaegset raskust. Minu tee on lõppemas . . . ots on käes. Nüüd teeme . . . lõpuarwe. Anna ka sina . . . andeks, ja . . . Onnistegija halastagu meie mõlemate pääle . . . Ka mina . . . tegin ülekohtu. Wana mees . . . ei tohtinud noort last . . . oma kõrwale kistuda . . . ja . . . kuna ma kohe ju eksitusi . . . märkasin . . . jüüski oma kõrwal . . . finni pidada . . . Nähes, et ja minuga . . . ial ei leppinud . . . oleksin siud ammugi pidanud . . . wabaks lastma. . . Aga ma ei suutnud sinust . . . lastuda . . . mul ei olnud kedagi . . . muud siin ilmas . . . ja olid mu ainus sugulase laps . . . tahtsin sulle aega anda . . . harjuda . . . ei uskunud . . . et sa mind . . . jäädawalt põlata wõiksid!

„Oh Jakob,“ hüüdsin ma kibeda tahtsusega.

„Oleks sa ometi enne juba nii minuga rääkinud! Ma ei teadnud ju — oh kui sa nüüd veel terveks saatsid!“

„Mis siis?“ küsis ta teravalt mu otja waadates.

„Ära peta ennast . . . armu ei saa sundida, paremat ifka ei tuleks. . . Unusta ära, mis ma täna sulle ärituses . . . halba ütlesin . . . mul ei ole mingit wiha enam. . . Mu wara jääb pääle mõne erandi . . . mis kirjast seisab . . . ja mis sa wälja pead maksma, kõik sinule. Andtu Jumal sulle õnne . . . ja rahu teda tarwitada. . .“

Ta waitis wäsinult, ja siis tuli tohter ja oli väga kuri, et ma teda üleüldse rääkida lasnud.

Mu mees olevat juba ammugi südamehaigust põdenud, ja ifka olemat ätilist hädaohtu karta olnud.

Wajarahwa kohus olemat olnud pisematgi äritust eemal hoida, mitte aga nii raste krambi puhul weel pikkadele kõnelele ahwatleba.

Nii tapeldes jäi ta ise haige juurde, ja wõttis kõik oma teaduse-abinõud tarwitusele. Öö, mille ma walwates Jakobi ufke taga istudes mööda saatsin, läks haigel hästi mööda. Teisel hommikul aga kordus kramp, millest ta enam ei ärganud. . .

Matustest, mida meie sõbrad ja ta oma äriametnikud suure toredusega toime paniwad, on mul ainult uduised mälestused. Ma wiibisin kõige selle aja, mil tohter mind furnu-toast ära oma kambri saatis, kuni selle silmapilguni, mil ma furnuaialt jälle sinnaşamasse tagasi jõudsin, nagu halwamas pooluses. Kõigest ju pidin osa wõtma, igalpool kaafas olema, kõigile tahtsust awaldajatele kostma, aga see sündis kõik majnikult, raskete liikmetega, segase pääga, ilma et ma ise oieti teadsin, mida ütlesin.

Kui kõik möödas, oli ta minu jõud otjas, ja jäin raskest haigeks. Mitu nädalat olemat ma meelemärkufeta ägedas palawikus surma lähel seijatanud, ja wahetpidamata soninud ja kaebanud. Ehk mul küll sugugi himu ei olnud enam terveks saada ega eladagi, hakkajin ometi jälle suwe lõpul kogu. Esiotja oli väga raste endistesse rööbastesse tagasi pöörda. Kõik wiimased sündmused, kõigepäält Jakobi surma eel olnud kodune kurbmäng, mis paraku koguni liialdatud fujul tutawaks oli saanud, ja mis ta Liivamõija põnewusega

oodatud pidu-etenduse tiitati ära riffus, erutasivad inimeste meeli ja ahvatlesivad arvustusele ja kohtumõistmisele.

Seeäraniis wali oli kohtumõistmine, nagu ifka, kui ainult pääliskandjete, üleskohtutatud kuulujuttude järel otjustatakse. Hatatuses ei sõandanud pea üksigi meie paljudest alati hästi wastuõdetud tutvateist mulle endisel wiisil läheneda, pääle armja Jaanioru perenaese, kes mul kõige ligem olnud, ja rahwa pöörafeid juttufid lihtsalt ei uskunud.

Ja hää oli, et armjad ligimesed jõuu ja meelte kogumiseks aega andsiwad, seda sügawamini suutsin Sakobi mitmesuguseid pärandusi tundma õppida.

Nii lihtsalt, ilma kõla ja uhkujeta, kui ta oma teed oli käinud, nii paljudele oli ta waisel, warjulisel wiisil hääd teinud. Sulga-laupa leidus perekondi, kes tema abil oliwad haigeid pöetanud, lapsi koolitanud, wankuwaid majapidamisi püsti hoibnud. Abirahafid, millest keegi ei teadnud, oliwad kõik häätegewad ja ifegi walla asutused jaanud. See kõik jeifis selgelt kirjäs, ja et ta wist ammugi äkilist lõppu kartis, oliwad ka edaspidijeks korralduseks määrused.

Wina aga olin õnnelik, et mul kõiki neid kohuseid täites wõimalik oli furnud häätegeija mälestust auustada, ja farnase tööga ühtlasi oma walutawat südametunnistust waigistada.

Kümme aastat on wäljaandew mõõt kõigele, mis elaw ja liikuw looduses. Wäike inimene, ja wäike puu suudawad mõlemad selle aja jooksul waatlejale üle pää ulatada, ja eluraskustes närtsinud hing wõib kümme aasta wältusel rõõmjaks ja terweks saanud, ja hallist uduist läbi päikese kätte tunginud olla. . .

Kui ma kümme aasta eest esimest korda, nutt filmis ja ahastus südames, Pitandmme aias tõudisin, oli kõik looduse-ilu mu filmis tume ja wastik olnud.

Nüüd aga tuli kewade, mil näis, nagu oleks taewas selgem ja sinisem kui ialgi enne, nagu lõõritakfiwad linnud enne kuulmata wiiside ilul, ja nagu ei oleks ühelgi kewadel niipalju difi meie aias puhkenud ja lõhnanud kui seekord. Puud ju oliwad suuremaks sirgunud ja kõik pödsad paksenaks paisunud ja dite pinda juurde kaswatanud, aga waatlejaid filmi teritas uus kaugeist waatepiirist paistew õnne-tõotus.

Õnu! Heldekene! Kas elutõidustes karastatud ja valminud inimesel otse naeruväärt ei olnud, sarnasest linnulaulu ja kewade-õitega ühenduses seiswast mureta noorusele kohasest mõistest und näha?

Kui ta hõifates, wõitwast ja uhtelt ette tungides oleks tulnud!

Aga tafa ja arglitult ta lähenes, ja alandlikkude filmidega piilus ta kewade õite wahelt! Ja aegamööda sai ta julgemaks ja töotusrikkamaks ja käskis: heida lein kõrwale ja tee uksed lahti! Nüüd algab uus aeg, ja uus elu!

Ja mina olin — fergemeelne usaldama!

Pääle Sakobi äkilise surma, mille põhjendajaks mind ju enam-wähem walgult õit umbruskond süüdistas, oli elu esialgu õige waitne. Ainult äri korraldamine, mille ma asjatundmise puuduse pärast ära lõpetasin, andis waheldust. Tööstuse-asutused ja maad andsin meie fenistele ametnikkudele rendile, oma kätte jäiwad ainult elumaja aedadega.

Ja siis tuliwad wagusamad ajad weel, mil ma lugesin ja näputööd tegin, oma wäikest majapidamist korraldasin, wana Leena oli igawesele puhkusele minnes ometi kord perenaese ameti kätte andnud, Sakobi hulga kaitsealuste asju toimetasin, ja rahul oma eluga olin.

Aga häädel ligimestel ei meeldinud see pikapääle. Wiist puudus meie maja laialine ja rohke wõõraste wastuwõtmise seltskonnas liig tuntawast, et üksilule naesele, keda omal ajal küllalt ei olnud taga rääkida jõutud, jälle lähenema hakata.

Õht küll teadsin, et see enamasti omalasu pärast sündis, ja alguses ainult harwa kutsesid wastu wõtsin, ei kestnud ometi kaua, kuni ma jälle meie nurga seltskonna läbitäimise teerus seisin.

Iseäranis agar oli meie uue alles hilja asunud aptekri proua mind uuesti meie tutvuskonnas koduseks tegema. Ta oli ilusa ja tähtsa näoga naesterahwas, ja näis mul kohe esimesel nägemisel tutaw ja meeldiw. Ja temagi tõendas, et ta mind kohe kirglikelt armastama hakanud, ja et jaksanud aru saada, kuus nii noorelt ja nägusalt aina leinale wõida elada, kuna ometi iga mõistliku otuse järel leinaaeg ammugi ümber olewat.

Et mu kohus nüüd olewat kadunud aastate lepitujeks igast lõbustuse-wõimalusest finni haarata, olewat ta omale

lubanud mind oma sünnipäeva pidule paluda. Ja ta lootvat, et pidu, mille kaunistuseks ka ta ainus wend külla tulnud, ka mulle meeldima ja mind huvitama saaks.

Lahkele kutsujale ei olnud võimalik vastu seista, ehk teatus ta tundmata wemast küll ühtegi aindust minus ei äratanud, ja mu koguni külmaks jättis. Siisgi sõitsin ette-
kawatsetud päeval iseäralise häämeelega aptekri poole.

Pidu oli tõesti maitserikkalt ette walmistatud, ja kõik kutsutud hääs tujus. Ja — üks teiste hulgas, keda ma kümme pikka aastat näinud ei olnud, weel wähem temast ialgi sõnakest kuulnud, pani esimesel filmapuutumisel mu were kiiremalt käima, ja hinge kirjeldamata õnnetundes wärisema.

Nagu walitseja oma teenrite keskel, nii paisiis ta sihwatas uhe kogu, ja tähtjas ettewõtlik nagu meie rahuliste ja lihtjate maaherrade seas. Ja nagu muusik kõlas ta osaw ja walitud kõne.

Ka tema oli mind kõhe näinud, ja enne kui ma oma fägawast erutusest üle sain, ja seisukohta wõtta suutsin, seisis ta juba mu ees.

Teiselt poolt lendas majaproua, nüüd märkasin ma, mis ta mulle kõhe nii armas oli olnud, esitelemata. Aga enne kui ta rääkida sai, lausus Robert Täht:

„Ära waewa ennast, armas õde. Ma loodan, et armuline proua meie endist tutvust, mille mälestus mul nagu hele kiiir kaugeist paremast ajast pikad aastad läbi hinge on walgustanud, ära ei salga.“

Ja siis seifime nagu lapsed käsikäes, ja waatajime üksteise filmi, ja ei leidnud ülewoolawas jälleenagemiserõõmus, mis mõlemate hingesid täitis, esiotsa sõnu.

Õhtu jookful aga tutvustas Robert mind ometi oma elujuhtumistega.

Robert ei olnud selle koha pääl, millest ta mulle lahtumisel rääkinud, mitte peatama jäänud, ka järgmise pääl mitte, millepärast ta ühtegi mu meelheitwatest appikutjeteist näha ei olnud saanud.

Nastate-kaupa oli tal wästaoste oludega wõidelda olnud, mille teatamisega ta mind, keda ta õnnelises wanematekodus arwanud, tülitada ei tahtnud.

Alles mõne aasta eest saanud ta kogemata teate mu isa õnnetust surmast, ja ühtlasi minu mehelejaamisest, ja ehk see

tal küll walusa lõõgina läbi hinge tunginud, õnnistanud ta ometi saatust, kes mind tema pääle ootama jääda ei lubanud.

Kauase, wäikse tagajärjega töö järele wõõrsil olevat ta nüüd kodumaal puhkusel, ja paar õnnelik päewa juba oma ainsama õe juures külaliseks. Kuid ilusam kõigest, mis waenuline elu temale wiimasel ajal lubanud, olevat tänane lootmata jälleägemine sellega, kelle pilt alati kui pühadus ta hinges säranud.

Kui õnnelik olevat ta, et elu minu üle nähtawalt aina hääd kuhjanud, ja isegi mu ilu ainult suurendanud, ja midagi wõtnud, kui wast ehk lapsepõlise mureta naeruläike silmist. Üleüldse olevat ma liig tõsine oma hääd seisukorra kohta, millest temale kohe kõnelnud, kui mu tore sõiduriist pidu algul trepi ees peatanud.

„Miks olete nii mureline, armuline proua?“ katkestas ta korraga rahutult oma kõnet.

„Wast teen teile haiget oma warjamata jälleägemise-rõõmu awalbustega.“

Ma naeratastin ja wabandasin oma tõsibust. Ma ei tahtnud ütelda, et ta kõige õnne ja hurwituse tõttu, millega ta armast häält kuulatastin, mulle tõesti pisut haiget tegi, et ta wälise paistuse järel mu elu ainult rooside pääl elatud armas olema, ja wiist aimatagi ei suutnud, mis walud ja kibedused mu hinge oliwad piinanud. Ja ometi oleks ta seda tundma pidanud, kui mina temale nii armas olin, kui tema minule. Ise ma aga ka sellest kõnelema ei tahtnud, ja nii mälestasime kõige õhtu otsa ainult hääd, mis olnud, wäiksimine kõik halwa jurnuts, ja lahkusime rõõmsat jälleägemist lootes.

Teisel hommikul äratas päike, mis ju õise magamisest tuppä paistab, mu warakult üles. Ta näis warasem ja järavam kui ialgi enne.

Aga kui ma riidesse panin, ja harjunud kombe järel kõigepäält aeda astusin, säras seegi nii imelises pühade ilus, et ma pea kohkunult waatama jäin.

„Miks ja tahad, kewade?“ heljus mul lauliku täsimine meelde. „Miks kõik loodus hüljel end ehtimas, ja linnud hõiskamas, ja mis imeline õnne aim mul eneseltgi südamas hoopab?“

Ma ei julgenud omale kohta ja otjusele jõuda, miks see kõik nii oli. Siig armas oli halli olewiku kõrwale jättes kuldsest tulewikust unistada.

Pärast lõunat tuliwad aptekri-proua ja Robert waatama, kuis eilne pidu mulle mõjunud.

Nad oliwad eila juba tulekust teatanud, kuid sellegi-pärast sattusin etteõidwat wantrit nähes ärewusse, nagu oleksin ma alles kahetateistkümnne-aastane plika olnud, ja pidin kõik jõuu kokku wõtma, et oma häälele ja liigutustele kindlust anda.

Kuid õnneks oli prouast = külaline nii sätendawas hääs tujus, ja Robertil enne sisseastumist kutsariga diendamist, et mul aega oli rahuliseks jääda, ja siis külaliseb rõdul taetud kohwilauale juhtisin.

Pääle kohwijoomist näitasin külalistele oma kodu ja kõndisime aias. Aga Roberti pääle näis nüüd joomastaw kewadene ilu aina kurwameelselt mõjuwat, kuna ta juba tulesgi väga tõsine oli.

Täna tahtsin mina tõsiduse põhjust teada, aga ta oli väga tagasihoidlik ja kostis ainult põigeldes.

Lahkudes aga sofiistas ta, kuumalt mu kätt surudes, temal olnud kord üks kallis, kallis nõmmelilleke.

Kade põhjatorn fiskunud selle ta käest ja asetanud kuhugile hästi-ravitsetud aeda.

Pika aja järel leidnud ta oma lillekehe, ilusamalt puhtunud kui ialgi enne. Aga ümbrus olewat liig tore, ja lillekehel liig hää, ei tea, kas ta ialgi enam ta pääle mõtelda tohtiwat. See suruwat ta meelt.

Mu waewaga-wõidetud kindlus sattus jälle hädaohusse. Huuled ei osanud ühtegi sõna lausuda, aga silmad wiit kõnelesiwad tahtmise järele.

Ta suudles tormiliselt mu kätt, lõpetas järsku õe sõna-rohke jumalagajätmise ja hüppas wantrisse. Aga nagu oli rõõmsam minnes kui tules.

Järgmistel nädalatel nägime üksteist pea iga päew ümber-kaudjetes perekondades.

Kõik tõttaiwad aptekrirahwa toredat külalist oma-pool wastu wõtma ja kõik oliwad waimustatud ta osawast ja peenest feltskondlisejt allesastumisest.

Ühelhääleel soovisivad kõik sarnasti huvitavat isikut jäädavalt meie seltskonna liikmeks võtta, ja nii tulin ma ainult üleüldistele soovidele vastu, kui ma end ühel ilusal suvepäeval meie rõdu jahedas rohelistes ämaruses teist korda Robert Tähega kihlasin, ehk nagu ta ise ütles: igavest teenistuse lepingut tegin.

Ka keegi kord ei soovinud Robert meie kihlust enne kuulutada, kui kõik pulmadeks, millega ju viivituseks põhjust ei olnud, valmistatud oleks.

Sellepärast imbus teade meie lepingust ometi peagi rahva seffa, ja leidis igalpool hääkskiitmist.

Keegi Jakobit tuttavad talumehedgi, kes wahete-pääl veel külas käisivad, arvasivad, et sarnane, suurtes oludes harjunud, tööde ja inimeste tundja mees mulle just majasse ära tulunudgi. Häda olnud, kuis Jakobit ditsew äri ja laialised ettevõtted oskamata käte läbi ära pillutatud.

Nii siis oli asi haruldaselt hästi ja kõikide meelepärast joones, ja ainult mõni nädal veel lahutas mind mu palawalt-igatsetud õnnest.

Kuna Robert nädalapäevaks ära reisis oma seniseid olusid forraldama, valmistasin mina uue peremehe wastuwõtmiseks majas ette.

Palju teha ei olnud, wana oli omal ajal kõik kõige paremas korras maha jätanud.

Säärawas selguses näis meie õnnetaewas paisuma. Wõi — wõi ajas ometi veel kusagilt must õunetuse pilw üles? Wahel löi süda arusaamata kombel nagu raskeks . . .

Pühapäeval oli meid kirikus esimest korda maha kuulutatud, ja meil ühtlasi suur wõdrastewastuwõtmine olnud.

Et kihlust iseäranis ei teatatud, tuliwad sõbrad esimehe kantslift kuulutuse puhul õnne soovima.

Wõdraid oli rohkesti olnud, ja wiimased alles poole öö aegu ära sõitnud, sellepärast olin esmaspäewa hommikupoolel kaunis wäsinud, ja istusin roidunult oma käsitööga rõdul.

Sääl segas wantri mürin ümbruses walitsewat waikust.

Ega ometi nii wara keegi õnnesoowija ei tule, mõtlefin ma tüdimenult. Robert ka täna ei tule, ei tahaksigi neid üksi enam vastu võtta.

Dotasin wantrit lähemale tulewat, kuid mürin jäi wait.

Sellewastu kuulbujwad mõne aja järele arglitud, wiivitawad sammud, kord kergelt tipides, kord raskelt lohistades.

Uudishimu peletas wäimuse. Tõusin üles vaatama.

Tulejad olivad kahwatu ja haiglase näoga naesterahwas ja wäite ilus, umbes kahe-aastane tütarlaps. Wististi mõni abipaluja, nagu neid ju tihti käis, muud kui et ma teda ei tundnud.

Ja et naesterahwas nagu jõuetult trepi käjipuu najale toetama jäi, läksin neile wastu, ja tdin wäite tädrukü käetõrwal trepist üles, kuna ma naesterahwale, kes arglikult proua Mendeliga kokku saada palus, enmast kui nõuetaw esitlesin, ja teda palusin üles tulla ja istet wõtta.

Ikka nagu kaheldes täitis ta tutset, ja istus alles teistkordse pakkumise järele toolile.

Et talle aega anda enmast koguda, wõtsin wäite armsa näoga tädrukuse sülle, ja andsin temale hommitust saadik weel laua pääl olewa talbritu päält kooft.

Laps leppis minuga hästi, ja tütt aega läks temaga mängides ja hellitades mööda.

Süis pidin ometi jälle külalise asja järele küsima. Kuid külaline näis ikka nõutumaks ja segasemaks jääwat.

— Oh armas proua, kogeldas ta wiimaks. Teie olete nii häa mu lapse wastu, ja mina — mina pean teile ometi haiget tegema. Oh, ma ei suuda ise rääkida.

Hilda, tütreke, palu sina oma waeje õnnetu ema eest!

Imetspannes pöörasin silmad ema päält lapse poole. Ja juba tuli wäitsele enne wiist kättepetatud salmise meelde. Ta pani oma käe esed risti, ja nagu õrn limu esje häälitsemine kõlas paluwalt:

— Ära wõta mu papat ära!

Ohmatamult largasin ma püsti, ja lasksin lapse sülest.

— Sumala pärast, mis tembutamine see on, mida te soowite?

Ma wõdras oli püsti ajanud.

— Ma teadsin, et teile pahandust teen, aga ometi sunnib mind seks walus kohus, kõneles ta kurwalt. Ma kuulsin, et Teie mõisawalitseja Robert Tähega abielusse tahate astuda. Kuid mina olen sunnitud seda — takistama. Minul on wanem õigus selle mehe pääle. Ma olen, ehk küll weel mitte laulatatud, Robert Tähe — naene, ja mu wäite Hilda ta

tütar! Kui ma ka iseennast — kõrwale liikata lasaksin, oma lapse pärast pean oma õigust nõudma, ja sellepärast palun Teid südamest, armas proua Mendel, ärge astuge minu ja mu — lapse isa wahela, ärge tehke meid kuidugi kurwas-tatuud — aiaäärseteks!

Paluja langes nuttes tooli kõrwal põlwili, ja ka mina otjisi tarretanud liikmeil tooli.

Heldene Jumal, mis see kõik tähendas, ma ei saanud weel hästi aru, mis see inimene rääkis.

Kõik ümbrus keeras ja weeres, ja lagi, ei taewas ise näis puruks langeda tahtwat.

Siis aga läks pää korraga selgeks, ja hinge asus walu, nagu oleks midagi õige sügawalt ja laialt juurdunud wälja käristatud.

See oli mu paleus, mida ma kõigis eluraskustes kõrgel olin hoidnud! Armastus, mida ma elu ainsamaks hinnaks ja wäärtuseks pidanud. Ebajumal, selle pärast ma teiste õigusi halvaks pidanud!

See kahwatanud nutja naene jääl tooli kõrwal oli keerub, kes mu — Jakobile tehtud ülekohtu eest paradisiit wälja ajas, ja mina?

Armas Jumal, kas ma tõesti pidin minema? Miks ei olnud mu arm mulle truuks jäänud, nagu mina temale, mis pani ta selle wõõra inimese meie wahela, mis waletas ta mulle?

Wahel ajal oli laste oma koogi ära söönud, ja tõstis jälle ristis käed üles.

„Pai külatanta, ega sa ju ei wõta mu papat ära!“ palus ta wäike suute uuesti. „Kooki tahaks ma ka weel“.

Wawaga piisaraid tagasi tungides, mis walusamalt kui ialgi enne silmi pimestasiwad, wõtsin ma süüta paluja jälle jälle.

— Ei, mu inglise, — kostsin ma kõigest jõuust haledust maha surudes, et mees, keda ma üle kõige jumaldanud, mind sarnasesse häbistawasse seisukorda saatnud, ja kindlalt otjust wõttes, — kui sina Robert Tähe tütar oled, ei pea su jalakesed mitte minu üle komistama ja haiget saama. Mina ei astu su wanemate wahela, selle pääle wõid julge olla. — Aga — kas siis ometi wõimalik on, et seesama Robert Täht, kes minule kui waba mees lähenes, ja keda ma juba kümne

aasta eest tundsin, ka teie — mees ja — isa on?! Wast on kõik see lugu ometi ainult hirmus eksitus! — andsin veel kord tahtlusele maad, nagu uppaja ölekõrrest kinni haarab.

„Oh, armas proua,“ tõstis wõõras faastundlikult mu pääle waadates. „Mii olen minagi tahtlusega wõidelnud, kui ma Roberti uuest kihlusest kuulda sain. Aga kes teda lähemalt tunneb, see ta teo üle nii wäga ei imetelegi. Ta on ju päälnäha küll uske ja iseseisew, ometi hirmus raha ja wara järele,“ kõneles ta õhinal edasi. „Minus igatsus on tal rikkaks saada, ja see ta muidugi waleetele ahwatles. Kui me endid kolme aasta eest üheteisele lubasime, tema oli Pihtwa taga würist W. mõisate waltitseja, minu onu säälсамas wäitke kroonumõisa rentnik, oli ta ju nii südamest hääl ja armas mu wastu. Sel ajal küll oli minul ka waranduse lootust, sest ma olin oma wana ammugi lese onu ainus sugulane ja kasutititar. Aga just kui meie oma ühendust onule teatada tahtsime, jõudis onu naerdes sõnumiga ette, et tal himu ükfikust elust täis saanud, ja et ta ennast ühe noore naesterahwaga, kes hiljuti meie murka elama tulnud, kihlanud. Warsti järgnes ka pulm, ja nüüd armas Robert paremaks meie asjast waikida, kuni ta parema koha saaks. Kässolew andis liig wähe sissetulekut, ja kuna minul pääle eelnimetatud päranduse lootuse midagi ei olnud, oleks mõistmata olnud, kehwise majapidamist alata. Suure südamewaluga, sest ma olin ennast oma armsamale ju täiesti omaks andnud, ja tundsin ennast teises seisukorras, lasksin ta paremat kohta õffima miina. Aga tal ei olnud ega olnud õnne, ja wahepääl ei wõinud ma oma muutunud kehlikku olekut enam warjata. Onu sai hirmus kurjaks mu seisukorra üle, ja ajas mind sõimusõnadega majast wälja. Robert, kellele küll kohe kirjutasin, ei wõinud aidata, ja ma oleksin oma õnnetu lapsuse wist kufagil aiataga sünnitama pidanud, kui mu onu noor abikaaja mu pääle ei oleks halastanud. Õfiti salaja, pärast awalikult, pidas ta mind ometi majas, ja ka onu leppis wiimaks ära.“

— Aga kui teie tütreke sündis, siis ometi ei jäänud Robert eemale? Mii armsa lapse wastu ju ei wõinud ta külmaks jääda? — küsisin, täis kurwastust Roberti hoolimatust kuuldes.

„Oh, paraku, ei teadnud ma teda kufagilt leida. Alles kui wäike Hilda juba aastane oli, saime ta elukoha teada. Ja

nüüd võttis mu noor tädi, kes alati truusti meie eest muretses, mind lapsega kaasa, ja sõitis Roberti juurde. Aga Robert wabandas end jällegi. Wähemalt aasta weel pidada me ootama, kuni ta meie sündsä kogu valmistada võivat. Tal oli väga piinlik, et meie nii ootamata tulnud, andis pisut raha lapse rawitsemiseks, ja palus onunaist meid weel oma hoiu all pidada, siis saada tõesti kõik joonde. Ja me ootasime. Ja poole aasta eest oli ta ka uue ja hää koha saanud, ja ma lootsin, et ta meid wiima tuleb. Kuid forraga kuulsin, et ta ära Tallinnamaale sõitnud, ja ühte rikast leske prouat kofinwat. Mina olin koguni nõutu, aga onunaene ei andnud aega furvastada. Kuttu seadis ta kõik reisile walmis, tõi mind ise wafalisse, asetask waguuisse, ja kinnitas ühtelugu, et ma oma lapse päraji kohustatud olewat wõitlema wiimase wõimaluseni. Ja siin me nüüd oleme, armas proua. Teie ei wõi aimatagi, kui fergeks te mu südame olete teinud lubamisega ise tagasi astuda. Nüüd wõib kõik weel hääks jääda, ja ma loodan kindlasti, et armas Jumal teile suuremeelsuse, millega te mulle minu, ainult teie suurest warandusest pimes-tatud peigmehe, muidu ta ju ial nii halb ei oleks olnud, tagasi annate, tuhandedõrra ära tajub. Teie olete ju weel noor ja täies priiskuses, teie wõite igatahes nut õnne leida. Minul ja mu lapsel on aga mehe ja isa tagasiwõitmine ainus tulewifulootus. . .“

Wahapääl oli lõuna kätte jõudnud, söögitoas laud kaetud. Ma wiisin külalised sööma, ja kui nad pääle selle weel weidi puhunud oliwad, tegiwad nad minekut.

Lubati otseteed aptekri poole minna, ja paluti minult paar rida soowitusseks kaasa.

Kuid niikaugele mu „suurmeelsus“ ometi ei küünninud, jelles jätsin oma kaaswõistleja abita.

Wäikest Sildat aga oli mul põlew kahju kätte wahelt lasta.

— Kui minul niisugune armas laps oleks, ei — jootseks ma tõesti enam — truuduseta mehe järele, ei saanud ma nimetamata jätta.

— Aga kui laps kaswab ja oma isa järel küsib, mida siis wastaksite? — kolask teraw kostus, millel õigus ei puudunud.

Kui õhtu kätte jõudis, ja ma wiimaks üksi ja efsitamata oma kambrikeses wiibisin, oli ka kõik suurmeel ja kindlus oisak, millega ma päewal teiste ees end püsti hoidnud.

Ma tundsin enda nii õnnetu, mahajäetud ja teotatud, nagu ei tohiks ma ialgi enam pääd tõsta ja kellegi filma vaadata. Kõik õnnelootused lamasiwad puruks-peksutult pori sees, ja just see, keda ma ühegi kahtluseta usaldanud, ja eluaeg üle teiste kõrgeks pidanud; oli mind armutult petnud, ja ainult raha pärast teist korda mu südamega mänginud. Seda alandust ei võinud enam midagi hääks teha ja see täitis hinge viha ja jälkufega niihästi petja kui petetute vastu.

Teisel hommikul aegjasti tuli Robert.

Ühelt ja sirgelt nagu ikka, rahuliku näoga, ei, koguni išeäralise kõrgi naeratusega astus ta rõdule.

Mind aga, kes muidu ilma arvustujeta kõik hääks olin võtnud, pahandas täna see enesetunne, ja ahwatles wigasid otsima.

Ma leidsin, et ta otjaesine dieti lubamata kõrgeks oli kaswanud, ja ühes filmade ümbrusega liig rohkete kortjude asupaigaks saanud.

Ja filmad, mis mul muidu alati meeldinud, näitasiwad täna rahutud, tigebad, ei, koguni salalikud.

Selle järeldusel oli ka terwitus külm ja sunnitud ja siis istujame mõlemad raste südamega teine teiselepoole lauda.

Raua ei sõandanud kumbgi kõnelema hakata, mõlemil oli selge, et me täna oma saatuse pöördel seisime. Viimati ometi lõpetas Robert waitimise.

— Ma kahetjen väga, algas ta külma rahuga, et mu õnnetu elu kurvem — juhtumine, sinule nii jämedal kombel on tuttavaks saanud. Parajal ajal oleksin sulle seda ündsamalt avaldanud, kuna see mõistmata naesterahwas nüüd jündmuse, millest dieti kõige — vähem osa minu arvesse langeb, wistist üleäära suureks ja hirmsaks üles kohutas. Iseenesest mõista on mul piinlik sellest üleüldse rääkida, ja ma ei teeks seda sugugi, kui see — inimene mitte kõnelemis ei oleks, et just sina meie ühendusest tagasi astuda tahta. Muidugi lubasid ja seda ainult aimamata ärituse ja päälekäimise mõjul. Eks ole, mu armsam?

— Ei sugugi ainult sellepärast, kostsin ma, jultunud seletuse läbi südame põhjani haawatud. Kas sinu arwepool selle naesega suurem ehk wäiksem oli, ei käi minu otsuse alla. Esiisa Adamast saadil juba leiawad mehed suurema raskuse ikka Gewa kaalu pääl seiswat. Igatahes on sul tema wasin aga kohuseid. Need lahutawad meid. Nende pärast astun tagasi.

— Kuidas? Niisuguse põhjuse pärast, millel mitte harulduse maikugi pole, oled sa valmis meie mõlemate elu õnne hävitama, meid mõlemaid maailma naeru ja pilkamise alla jaatma? küsis ta usmataalt. Nii apraks ma sinu armastust, mu mõrskajene, küll ei pidaud! püüdis ta naljatada. Mõtle ometi, kümme aastat oleme ihte teise järele igatsenud, ja nüüd forraga teed sina nii järsku lõpu. Meie wahetord on ometi nii kindel, et teda midagi enam kõigutada ei wõi.“

— Aga kuhu jääb su kolme aasta eest wõdetud naene ja laps?

— Zumala pärast, armas Erika, see ei ole tõesti sinu mure, hüüdis Robert närwiliselt üles tõustes. Ma tõotan sulle, et see asi kõige paremini forraldatud saab. Selle asja harutamine sinu ees on täiesti kõlbmata, ja ei tohi sind tülitada. Ja nüüd, armsam, räägime millegist huwitavamast.

— Oh Robert, kolisin ma kurnalt, kui hoolimatalt sa selle tõsise loo üle otsustad, millest me ometi mõlemad üle ei saa. Kuidas wõid sa arvata, et ma sinu kõrwal õnne leiaksin selle teadmisega, et minu eest kaks ümsüüta olemust, kellele jedafama oli lubatud, wiletsusesse tõugati. Kui see lugu ka just haruldane pole, ja küllalt fergemeelseid leidub, kes ilma pikema jututa farnaseft taktistuseft üle astuwad, siis ei tohi mina, kes üksford juba, ainult sind hinges kandes, teise inimese tundeid furmani haawanud, jeda ometi enam teha. Sakob oma piirita häädufes andis kõif andeks, su naene ja laps aga nõuawad oma õigust; naene, et sa temale ta auu tagasi annad, ja laps — su ilus armas laps, et sa teda kaswatad, ja temale mureta, rõõmsa ifamaja lood. Rende hääks astun ma tagasi — ilma etteheiteta — ehk ja minu elu küll täiesti tühjaks ja waejeks oled teinud!

Nüüd i Robert wihajeks, ja kurjustas, et mul õigust ei olewat teda kui kurjategijat eemale tõugata ja kõige maailma ees häbistada, ja siis ta palus. Aga ma ei wõinud teisiti, ja meie tee läks lahku!

Kui meie tutvuskond asjast kuulda sai, astus ta täieliselt oma pailapse nõuusse. Pea iga päew sõitsiwad hääd sõbrad ja tuttawad Pitanõmme wahet asja jälle jounde jeadma. Rõdikibele näis otse pöörane tegu olewat, et niisuguse igapäise põhjuse pärast, nagu endine armuke, nii sünnis paar lahku läks.

— Jumala pärast, makske lapsle wälja, siis on aii forras. Mistarwis sarnast jfandali teha? õpetasiwad kõik.

Kad ei aimanud, et just see mul hirmus näis, oma waese armu pärast teist korda werehinda maksia, ja omandasiin kõige hingewalu pääle weel tujuka ja kiufaka naeje nime.

Kõik kaastundmus sai Roberti osaks, kuna mind kõik ühelmelele, ilus aptekri-proua, kes just jelle abielu jobitusjeks oma wenna Wenemaalt külla oli kutsunud, eesotsjas, hukta mõijisiwad.

Et mul ühtegi sõpra enam ei olnud, Jaanioru pere-naenegi oli teises kihelkonnas oma raskesti haiget tütar pöetamas, wõtsin nõuufs mõneks ajaks kodust ära sõita.

Sõprade ja tuttawate puudusel, kuhu peatama oleks wõinud jääda, reisisin plaanita ühest kohast teise.

Terwe kodumaa sõitsin jellel juwel risi ja pöigiti läbi, kuid P. linna ei fandnud süda tulla.

Uhe koolisõbra kutsel, kelle adresi ma päris kogemata sain, käisin Soomesgi. Talwe saatsin Peterburis mööda, ja kui jälle kewade tuli, oli himu wõdrfilit otsani täis ja igatsus kodu järele mahajurumata, ehk ma küll teadsin, et mind sääilgi ainult tühjus ja mahajäetus ootasiwad.

Kuid sääil oliwad ometi kohused täita, ja esimejest leina-ajast juba teadsin, kuis see trööstida wõis.

Nagu esimejel korral Pifandõmmele sõites säras kõik walges ja punases dieehstes, ja nagu esimejel korralgi, sõitsin kurwalt meie ilusal puiealusel teel.

Siis olin trotslikult ennast eraldades ja oma õnne üle ifearwamisel olles kõik pakutud armu tagasi tõuganud.

Nüüd, mil mu õhuehitused kõik haledalt waretetesje langunud, oleks kõige wäikfema raasugi eest, mida mõni omane wastu oleks toonud, tänulik olnud. Aga ühtegi omast mul kõiges laias maailmas ei olnud, ja kurwalt astusin wankrift ja seadsin sammud tühja maja poole.

Sääil, Jumala pärast, kas ma und nägin? Sääil rödu festel seisis wäike walges riides kogu ja pakus mulle kirja, ingel wististi, kes taewast armusõnumit tõi! Aga ta kõneles ju, ja koguni maapäälfet keelt. Magus õrn hääletene palus:

„Pai küla tädi, anna mulle süüa, mu kõht on tühi!“

Esiotsja ei suutnud heledast päikejapaistest pimestatud film rödu rohelifes ämarufes inglifese nägu ära tunda, aga süda teadis otsekohe:

See on väike Hilda. Aga kuidas sai ta siia?

Ma mõtisin lapse süle ja siis tuli ka juba toatüdruk piima ja saiaga ja jutustas, et laps alles mõni minut enne minu tulekut toodud ja kohe süüa küsinud. Tooja olnud liht talumees ja ütelnud, et laps igal ajal siia jäävat, sest ema olla mõne nädala eest ära surunud, ja muud omast ei olevat.

Kirjas, mida ma lugesin, kuui laps sõi, seisis Hilda ema surmavõitluse vahel värisemisel sõrmil kirjutatud palve, et ma ta lapsukesele ema oleks, kui tema filmad finni. Isa olevat neid minu ohvril hoolimata ära tõuganud ja onu-aesl olevat omal lapsed kasvutada.

Et Hilda mulle minewal aastal nii väga meeldinud, olevat tal kindel lootus, et ma teda ära ei põlga.

See lootus olevat teda kõigel pikal haiguse ajal trööstinud, ja tegevat ka suremise, mis muidu lapse pärast liig raske oleks, kergemaks . . .

Nuttus ja hõisates ühtlasi surusin oma tütrekele rinna vastu. Oli nii suur õnn veel võimalik? Andis taewa isa mulle tõesti veel nii suure kingituse?

Müüd ei olnud ma enam üksi ja mahajäetud! Müüd oli mul keegi, kelle hääks maksis elada ja töötada, ja keda ma pettust kartmata kõigest südamest armastada tohtisin.

— Puhka rahuga oma waewast, waene ema! Maapäälne emaarim ja hool ei pea su lapsel puuduma, tõdotasin tõsiselt oma südames. — Taewa isa aga andku ise jõudu ja mõistust su last hästi kasvutada ja juhatada.

Kuidas sina hiljem kasvajasid ja sirgusid, mu kallis tütar Hilda, ja kuidas sa mul esimesest päewast saadit ainult rõõmuks ja meelehääks oled elanud, ei tarwitse ma sulle enam iseäranis tõendada.

Alguses, kui ja alles väike olid, walgustasid sa oma armsa ilmsüüta lapsemeele ja keelega mul mõndagi tumedat tundi, mil kahtlus, kas ma dieti oma kui teise inimese saatuse üle otshustanud, tagajärel ometi mu hinge piinas.

Sa kui sa suuremaks sirgusid, said sa iga aastaga rohkem mu truiks, osawõtjaks sõbraks ja taaslasteks.

Sinu waesest isast ei kuulnud ma kaua midagi. Aga kui me su kooli ajal Tallinnas elasime, kas mäletad veel seda kurb-lusjat sügisepäewa, mil me linna haigemajast ühte wõõrast meest matmas käisime?

Sina imetlejid, et haigemajas furnud waene inimene, kelle nimegi ei teatud, ilusjas kirstus torede furnuwantri pääl matuseaiale sõideti. Ja et meie, ja nimelt sina suurte ja kalliste pärgadega järel käisime, kuna pääle haigetalitaja ühtegi teist saatjat enam ei olnud.

Siis jäin sulle wastuse wõlgu, nüüd aga tead sa, et see sinu isa, Robert Täht oli, ja et wiimne rawitsemine ja matus ainumad olivad, mida mul tema hääks luba oli teha.

Ühe meie poolt pärit olewa haigetalitaja läbi olin kogemata kuulda saanud, et Robert Täht lootuseta olekus kauemat aega juba linna haigemajas linna kulul põdes.

Ma läksin teda vaatama.

Haigusest ja wõib olla korratusst ehk wiletsast elust hirm-
fasti rüüstatud ja häwitatud, lamas ta, nagu oma endise kaju wari, jõnetult ja osawõtmataalt üleüldijes haigete saakis woodis.

Mind nähes ja ära tundes, pööras ta näo wihaselt wastu seina ja ei wõtnud mind jutulegi.

Ma palusin haigemaja walitsust temale minu kulul ise tuba anda ja wõimalikult hästi rawitsebada. Ja läksin mõne päewa pärast jälle.

„Ah soo!“ hüüdis ta nüüd wihaselt pilgates. „Armuline proua soowib näha, kuidas ta häätegu — kaitjaka pääle mõjunud! Olge hääks, waadake: Tuba on ilus, ase ja narukaela riided ta. Süüagi antakse nüüd herramoodi. Aga kui teie arwate, et see just paras paik on augu pääle, mida teie kõrge kõlblus omal ajal mu elusse káristas, siis eksite. Minu elu, mida üksford oma halbi kõlbluse pärast hukka ajasite, ei tee nüüd üksigi armuand ega kahetsew nagu hääks. Kui mul rohkem jõudu oleks, ei wõtaks neid wastugi. Aga kõik on otjas, ei suuda tõrkudagi enam.“

— Armas Robert, palusin ma hinge põhjani wapunustatud, ära pane ometi ainult mulle süüks, mis olude ja meie mõle-
mate südametunnistuse sunnil teisiti olla ei wõinud.

Aga ta tõrjus nii kannatamataalt ja äritatult käega wastu, et waitima pidin.

Siis kõnelesin sinust ju lubasin sind temale näha tuua. Ka seegi jättis ta külmaks.

Alles kui ma wägijä su pilbi ta pihuse toppis, sulas ta süda.

Kaasa vaatles ta sõnalausumata ju armast lapsenäotest, ja heledad pisarad weeresiwad üle aukuvajunud põskede.

Pilti tagasi andes' surus ta mu kätt oma nõrkade sõrmede wahel.

„Kui minujuguse tänu wäärtust oleks!“ ohtas ta raskelt. „Aga last ära too siia. Last' ta on ka edaspidigi ainult sinu oma. Minust ära räägi temale sõnagi. Eht — wast ainult siis, kui ta nii õnnelik on, et tal midagi enam soowida üle ei jää. Siis ta eht ei sajata oma isa, kes elada ega oma kohusi täita ei mõistnud . . .“

Paaripäewase wahel järele leidsin ta juba surmanõrga.

Kuid seekord näis tal häämeel mind näha. Ta sirutas, eht küll waewaga, käegi mulle wastu.

„Kaske on teise ilma minet,“ fofistatas ta waewalt kuuldawalt. „Siig palju, mis mind waewab! Siig kallid oli selle ilma wara, mis ometi alati mu eest põgenes. Sul oli — õigus — mulle jalestufega selga pöörata — aga armastanud — olen ometi ainult siud — ja truu hing! Jääge jumalaga — sina, ja mu laps . . .“

Suvi hakkab lõppema ja sügis lähenema.

Päewal on küll weel soojust ja armsust, aga õõsetel, mis ammuigi enam nii armsjad ja heledad ei ole kui „enne Jaani“, mustawad pöösaalused ja kohisewad puud. Ifegi meri näeb rohkem ärewil olevat, ja mühab tumedalt. Tihti walendab ta wahus ja karjuwad fajakate parwed lendawad laenete harjul.

Suwendõõrad aga asuwad kodureiile, nagu kured ja pääsjufesed.

Iga päew sõidutab P. linna wäike raudteele eht mõlemad walged reisiijate-aurulaewad falgatese puhkajaid ja lõbusajaid ära uuele tööle.

Ka mina olen mõnda päewa ju reisiwalmis.

Kõik on korras: Kallis kodumaa kõigega, mis mul armas ta pääl olnud, waadatud, kurwad minewitu-mälestufed paberil, terwis jälle hää.

Müüd ootan, et mu lapjed, kelle rõõmus pulmareis lõpule jõudmas, tulewad ja ematese koju wiiwad, lõbusale fooksetule ja südile tööle oma kui teiste fajuks, funi Jumal elu jätkab ja õnne ja rahu kingib, nagu mu — hää Jafob soowis!

2/227

Sind 25 fop.